

De islam in huis

Een politieke positiebepaling

Drs. E.J. Brouwer
Najaar 2005

SGP

Staatkundig
Gereformeerde
Partij

Inhoudsopgave

Inleiding 3

Hoofdstuk 1 – De islam: Feiten en achtergronden	4
1.1 De islam als godsdienst	4
1.2 Persoonlijke dimensies van de islam	4
1.3 Sociale dimensies van de islam	6
1.4 Organisatorische dimensies van de islam	7
1.5 Theocratische dimensies van de islam	7
1.6 Ethische en publieke dimensies van de islam	8
1.7 Gewelddadige dimensies van de islam	10
1.8 De islam wereldwijd en in Nederland: belangrijkste trends	10

Hoofdstuk 2 – Theocratische politiek	12
2.1 Definitie theocratische politiek	12
2.2 Het Woord van God als richtsnoer	13
2.3 Voorkeur voor democratisch bestel	13
2.4 Afgodsdienst en levensbeschouwing	14
2.5 Verschillen islamitische theocratie en gereformeerde theocratische politiek	14
2.6 Gereformeerden en moslims versus de seculiere liberalen?	16

Hoofdstuk 3 – Politieke kwesties rond de islam in Nederland	18
3.1 Islam en de vrijheid van godsdienst	18
3.1.1. Ambtseed en vrijheid van godsdienst	19
3.2 Islam en de vrijheid van meningsuiting	20
3.3 Islam en het discriminatieverbod	22
3.3.1. Discriminatie van vrouwen	22
3.3.2. Discriminatie van homoseksuelen	23
3.3.3. Discriminatie van Joden	24
3.4 Sharia en Nederlandse rechtsorde	25
3.5 Islam, terrorisme en radicalisering	25
3.6 Islam, onderwijs en geestelijk kader	27
3.7 Islam en politieke organisatie	28
3.8 Islam en immigratiebeleid	29
3.9 Islam en buitenlands beleid	29
3.10 Moslims als medeburgers	30

Belangrijkste literatuur	32
---------------------------------	-----------

Inleiding

De islam in huis. De titel van deze publicatie wil uitdrukken dat de islam in Nederland een blijvende plek ingenomen heeft. Wanneer moslims spreken van grondgebied dat onder het gezag van de islam valt, spreken zij over de Dar al Islam, het huis van de islam. Nu is Nederland nog geen 'huis van de islam'. Maar het huis dat Nederland heet, telt inmiddels heel wat islamitische bewoners.

De aanhoudende groei van het aantal moslims heeft politieke consequenties. De door velen gepropageerde strikte scheiding van kerk en staat heeft niet kunnen verhinderen dat de islam hoog op de politieke agenda terechtgekomen is. Noem een willekeurig thema – godsdienstvrijheid, discriminatie, antisemitisme, de positie van de vrouw, terrorismebestrijding, buitenlandse politiek – of de islam heeft er op de één of andere manier iets mee te maken. Om die reden wil de SGP zich uitspreken over de politieke houding ten aanzien van de islam in het publieke leven.

Een tweede motief om deze notitie te presenteren is het op één hoop gooien van fundamentalistische moslims en orthodoxe christenen. Op diverse plaatsen in de notitie zullen we duidelijk maken dat die gelijkstelling onjuist is: we hebben het over zeer verschillende groepen mensen met zeer verschillende opvattingen. We willen daarom graag ook verantwoord worden welke positie wij als staatkundig-gereformeerde politici innemen in de Nederlandse democratie.

In hoofdstuk 1 behandelen we de hoofdtrekken van de islam. Het tweede hoofdstuk gaat in op het begrip 'theocratische politiek' en op de hieruit voortvloeiende principiële houding ten aanzien van de democratische rechtsstaat. Hoofdstuk 3 gaat in op een aantal concrete politieke kwesties, waarbij de islam betrokken is.

De voorliggende notitie is tot stand gekomen op initiatief van de SGP-fractie in de Tweede Kamer der Staten-Generaal en met goedkeuring van het Hoofdbestuur van de SGP. Wij willen allen die meegedacht en meegelezen hebben daarvoor van harte danken.

Drs. E.J. Brouwer

I. De islam: Feiten en achtergronden

In dit hoofdstuk proberen we aan te geven wat de algemene karakteristieken zijn van de islam. We zijn ons bewust van de grote diversiteit aan richtingen binnen de islam. Dit laat echter onverlet dat algemene karakteristieken wel te geven zijn. Net zoals je 'het christendom', wat dat ook moge zijn, in ieder geval kunt karakteriseren aan de hand van de persoon Jezus Christus en begrippen als Bijbel, schepping, zondeval, verlossing, Koninkrijk van God en dergelijke.

I.1. De islam als godsdienst

Het woord 'islam' betekent onderwerping of overgave aan de wil van Allah. Het heeft verwantschap met het woord 'salaam', dat vrede betekent. Volgens de islam is er alléén vrede voor degenen die zich in de weg van Allah begeven.

In de islam staat de dienst aan Allah centraal. 'Allah' is het Arabische woord voor god. Arabische christenen kunnen de God van de Bijbel dus aanduiden met 'Allah'. Er zijn Arabische christenen die het Perzische woord 'Khoedoe' gebruiken om God aan te duiden, om een duidelijk onderscheid te maken met Allah, de god van de moslims. In het gewone spraakgebruik is 'Allah' de eigenaam van de islamitische god. Allah is één. Het christelijke geloof in een drie-enige God wordt door moslims vaak getypeerd als een geloof in drie goden en meergodendom is per definitie inferieur ten opzichte van het strikte islamitische monotheïsme. Het wordt in de Koran duidelijk veroordeeld.

Allah heeft zich 'geopenbaard' aan de mensen door middel van de Koran. De Koran is het raakpunt van hemel en aarde. In die zin heeft de Koran, het ongeschapen woord, in de islam een vergelijkbare positie als Jezus Christus, Die het vleesgeworden Woord is, in het christendom. De Koran is in het Arabisch 'geopenbaard' aan de profeet Mohammed. Het Arabisch is de heilige, goddelijke taal. Elke vertaling van de Koran is daarmee eigenlijk niet meer de

Koran, maar nog slechts een weergave of parafrase van de Koran.

De islam kent evenals de Bijbel een teleologische geschiedsvisie, die begint bij de schepping en eindigt bij het laatste oordeel. De elementen zondeval en verlossing ontbreken echter. Deze visie op de geschiedenis is te vinden in de Koran, maar niet zoals in de Bijbel op hoofdzakelijk chronologische wijze. De hoofdstukken in de Koran zijn geordend op basis van hun lengte. Van de ongeveer 6000 Koranverzen handelen ongeveer 600 over wetgeving. Van die 600 betreft het grootste deel de religieuze wetgeving. Slechts een klein deel van die 600 handelt over familierecht, burgerlijk recht, economische ordening en dergelijke

De Koran heeft een absoluut gezag. In tegenstelling tot de vele Schriftkritiek in het christendom (hoewel wij Schriftkritiek natuurlijk zien als een afwijking van het christendom en niet inherent daaraan), komt Korankritiek in de islam eigenlijk niet voor, aangezien de Koran gezien wordt als een goddelijke openbaring die zonder menselijke tussenkomst loodrecht uit de hemel is gevallen.

Zoals het Jodendom zijn talmoed en misjna heeft en het christendom zijn kerkelijke confessies (apostolisch en nationaal), zo kent ook de islam naast de Koran en als uitleg daarvan andere bronnen die normerend zijn voor de islam. Het betreft de ahadith of tradities (ook wel de soenna genoemd): uitspraken en daden van de profeet die opgeschreven zijn.

Deze vormen een hulp om de context te begrijpen waarin Allah zaken aan Mohammed 'geopenbaard' heeft.

I.2. Persoonlijke dimensies van de islam

Gebreken, feilen en zonden zijn in de islam geen gevolg van de zondeval, zoals in het christendom, maar inherent aan het menszijn. Adam had dus geen extra gunstige uitgangspositie: elk mens heeft dezelfde uitgangspositie. In de islam is er dus geen erfzonde. Je kunt je als mens laten verleiden tot verkeerd gedrag, bijvoorbeeld door de duivel, maar je kunt ook verkeerde keuzes maken. Aangezien de dag des oordeels voor alle mensen nadert, is het de plicht van de mens om in de weg van de gehoorzaamheid aan Allah zich daarop voor te bereiden. Allah beoordeelt de mensen op die dag naar hun werken. Anders dan in het christendom is de weg naar de hemel niet de vergeving van zonden en daarna het leiden van een geheiligd leven. De weg is het zich houden aan de rituelen en voorschriften van de islam. In die zin kunnen wij de islam als een wettische godsdienst karakteriseren. De centrale plichten van de moslim zijn de zogeheten 'vijf zuilen'.

De vijf zuilen	Sjahada/geloofsbelijdenis	Salat/gebed	Sawm/vasten	Zakat/verplichte aalmoezen	Hadj/bedevaart naar Mekka
Vormgeving	Hardop uitgesproken formule: 'Er is geen god behalve Allah en Mohammed is zijn gezant'.	De moslim bidt in de richting van Mekka. Het is doorgaans geen vrij gebed, maar bestaat uit vaste formules. De inhoud van het gebed is vooral de overgave aan Allahs grootheid. Vóór het gebed vindt een rituele wasing plaats. Mannen bidden in de moskee, vrouwen doorgaans thuis.	Zich onthouden van voedsel, drinken, rookwaren en seks. Doel is het zuiveren van de geest en het vergroten van de zelfbeheersing. Door sommige moslims wordt het gepraktiseerd als vorm van boetedoening. De vastentijd wordt vaak benut om meer dan anders Koranverzen te reciteren.	Hardop uitgesproken forHet geven van aalmoezen aan armen en behoeftigen, maar ook aan de geestelijkheid. In islamitische landen heeft dit soms de vorm aangenomen van een verplichte vermogensheffing van max. 2,5%. Islamitische equivalent van 'geven aan goede doelen'.	Tocht naar de Ka'aba, een tombe in de moskee van Mekka, opgericht door Abraham en zijn zoon Ismaël. Het hele ritueel duurt vijf á zes dagen en bestaat uit verschillende onderdelen: reinigingen, helend water meenemen, gebed en meditatie. Doel is de verering van Allah. De hadj is ook een uitbeelding van de gemeenschapszin en van de gelijkheid van alle moslims voor Allah.
Frequentie	Wie moslim wordt, moet deze formule tweemaal in bijzijn van getuigen uitspreken. Verder wordt de formule vaak gebruikt: bij de gebedsoproep, bij geboortes, in gebeden, bij het ontwaken.	Vijfmaal per dag; hiermee wordt door veel moslims de hand gelicht, vaak i.v.m. hun werk.	Eén maand per jaar (de maand ramadan), tijdens welke overdag gevast wordt, maar's avonds juist niet. De ramadan wordt afgesloten met het suikerfeest.	Meestal op vrijdagen en op feestdagen; maar verder ook het hele jaar door.	Voor de hele islamitische gemeenschap eenmaal per jaar, in de laatste maand van het islamitische jaar. Voor de individuele moslim: idealiter in ieder geval eenmaal in je leven.

Door sommige stromingen binnen de islam wordt de jihad (de heilige oorlog) gezien als de zesde zuil. In paragraaf 1.7 gaan we dieper op dit begrip in. Hier volstaan we met de opmerking dat de zogenaamde grote jihad niets anders betekent dan de verplichting om als goed moslim te leven in toewijding aan Allah. In deze betekenis is de jihad vooral een innerlijke strijd tegen je eigen zondigheid. De centrale dogma's waarin de moslim gelooft zijn de volgende zes: het geloof

in één god, Allah; het geloof in engelen; het geloof in de boeken (uiteindelijk één heilig boek, de Koran); het geloof in boodschappers (uiteindelijk één boodschapper, Mohammed); de verwachting van de jongste dag; en ten slotte het geloof in de voorbestemming. De uiteindelijke beloning van een goed leven als moslim is het hemelse paradijs. Hoe strikt Allah oordeelt bij de toelating tot de hemel is niet duidelijk. In termen van heiligheid is er in ieder geval een ver-

schil met het bijbelse "Vervloekt is een iegelijk die niet blijft in *al* hetgeen geschreven is in het boek der wet om dat te doen" (Galaten 3:10). De gedachte dat een volmaakte gerechtigheid of heiligheid nodig is om de hemel binnen te kunnen gaan is aan de mainstream islam vreemd. Wat in ieder geval nodig is, is de belijdenis van Allah als de enige god, van Mohammed als zijn profeet, van de Koran als het heilige boek en van Mekka als de gebedsrichting. Volgens de meeste moslims is het echter

uiteindelijk bepalend dat Allah op de dag des oordeels een balans hanteert, waarin de goede en de slechte daden tegen elkaar afgewogen worden. Uiteraard zal voor de toegang tot het paradijs in ieder geval noodzakelijk zijn dat de balans naar de positieve kant doorslaat. Dit laat onverlet dat alleen de martelaren (zie paragraaf 1.7) er zeker van kunnen zijn dat zij rechtstreeks bij hun dood naar het paradijs gaan, zonder dat daarvoor nog een reiniging nodig is.

In de islamitische hemel, overigens net zoals op de islamitische aarde, staan mannen nogal in het middelpunt. Ze worden niet alleen herenigd met vrouw en kinderen, maar worden ook bediend door zowel maagden als knapen. Vrouwen menstrueren en bevallen er niet meer en zijn er dus nooit meer onrein. Niets staat in dit paradijs het bedrijven van de liefde meer in de weg. Verder is het een prachtig oord van overvloed, van bronnen, rivieren en weldadige schaduw. Men drinkt er wijn waar je niet dronken van wordt. Deze hemelse extase leidt uiteindelijk tot het gelukzalige zien van Allah en de vereniging met hem. Vanuit christelijk perspectief zouden we zo'n hemels paradijs vooral betitelen als een plaats van eindeloos, extatisch genot, sublimatie van aardse genot, een duidelijk contrast met de hemel zoals de Bijbel die aan ons laat zien.

1.3. Sociale dimensies van de islam

De islam is heel sterk een gemeenschappelijke godsdienst. De wereldwijde islamitische geloofsgemeenschap wordt de oemma genoemd. Elke rechtgeaarde moslim heeft een sterk besef tot die oemma te behoren, ook al gaat hij niet regelmatig naar de moskee en neemt hij het niet zo nauw met de vijf zuilen. Kern van de islamitische individuele praxis is niet zozeer het belijden van een orthodoxe leer, maar loyaliteit jegens de gemeenschap en aanvaarding van haar tradities. Moslims zullen

daarom ook niet gauw zeggen, wanneer naar hun godsdienstige mening gevraagd wordt: 'Ik vind dit of dat...', maar eerder te rade gaan bij andere moslims en de imam om het samen te bespreken en samen een antwoord te geven.

Ketterij is in de islam niet zozeer het afwijken van de orthodoxe leer, maar het streven naar vernieuwing in maatschappelijk-religieuze zin, het begaan van excessen of het afwijken van het rechte pad van de tradities in de gemeenschap. Excessen of geloofsafval kunnen derhalve leiden tot uitsluiting uit de gemeenschap. Bij geloofsafval kunnen zelfs leven en bezit worden geconfisqueerd. Kijken we naar de geschiedenis van de islam, dan was de praktijk doorgaans: alleen als een afvallige zich hardnekkig, extreem en agressief opstelde, werd hij buiten de gemeenschap geplaatst of geliquideerd. Er waren echter ook strengere perioden, waarin de lat hoger werd gelegd. De islam heeft echter nog een andere sociale dimensie. Dat is de dimensie van zorg voor de naaste, het helpen van hongerige en zieke mensen, het geven van aalmoes (één van de vijf zuilen) en andere vormen van liefdadigheid. In dit opzicht hebben islamitische gemeenschappen vaak een sterk profiel.

Samenvattend is de islam te karakteriseren als een godsdienst die in sociaal-maatschappelijk opzicht een humaan gezicht heeft en zich richt op naastenliefde, maar in sociaal-religieus opzicht een sterk uitsluitend karakter heeft. Hier ligt een evident verschil met het christelijke begrip

'gemeenschap der heiligen' of 'de kerk als lichaam van Christus'. In de protestantse traditie hebben die begrippen ook een duidelijk uitsluitend karakter, maar niet in die zin dat in gevallen van apostasie of ketterij geweld toegepast wordt. Ook niet in die zin dat het aspect van de christelijke gemeenschap in mindering gebracht wordt op de individuele verantwoordelijkheid van de christen (denk aan de mondigheid die de Reformatie aan de individuele christen toekende).

1.4. Organisatorische dimensies van de islam

Een belangrijk onderscheid tussen islam en christendom is dat de islam geen helder onderscheid maakt tussen diverse instituties en bronnen van gezag. We kennen het Rooms-katholicisme als een sterk hiërarchische variant van het christendom. De leer wordt van bovenaf bepaald en waar het religieuze gezag ligt, is duidelijk uitgekristalliseerd. Die uitkristallisatie is ook te zien in het protestantisme, dat overigens veel horizontaler is georganiseerd. Ook in protestantse kerken is duidelijk vastgelegd wie het laatste woord heeft over de leer van de kerk. De islam kent geen hiërarchische organisatie (dus geen moskee > classis > synode). Moskeeën zijn heel zelfstandige organisaties (vaak stichtingen) die hoogstens in een koepel georganiseerd zijn en overleg met elkaar hebben. De leer wordt vooral bepaald (hoewel niet

door middel van officiële leeruitspraken) door gezaghebbende oelama uit de vier verschillende wetsscholen van soennitische richting, dan wel uit de wetsschool van de sji'itische richting.

De doorsnee imam is niemand meer of minder dan degene die voorgaat in het vrijdaggebed en de moslims bijstaat in het verrichten van de dagelijkse godsdienstige plichten. Naarmate een imam meer opleiding genoten heeft, kan hij wel met meer gezag voor 'zijn' moslims uitspraken doen over actuele theologische vragen. Minder geschoolde imams verwijzen de gelovigen met dergelijke kwesties vaak door naar beter geschoolde imams.

Dat er nooit zoiets als de kerk in de islam is geweest, heeft ook als consequentie dat zich geen duidelijke seculiere tegenmacht, de staat ontwikkelde. Er was in de islam altijd een precare balans tussen de oelama en de tribale leiders met hun militaire leidersstijl. Het politieke en het religieuze waren vanaf de begintijd van de islam sterk met elkaar verweven. In de islam (in tegenstelling tot het protestantisme met zijn uitgewerkte visie op de verhouding tussen kerk en staat, samenleving, gezin en individu) ontbreekt het überhaupt aan heldere institutionele concepten.

Als men dit voegt bij het feit dat de sharia (zie daarover onder meer) voor een deel een sterk individualistisch karakter heeft (het zijn individuele gedragsregels, geen regels voor 'de overheid' of 'het volk'), dan wordt duidelijk waarom islamitische samenlevingen kwetsbaar waren en zijn

voor personalisme, familienetwerken en cliëntelisme en dus voor corruptie. Het ontbreken van heldere institutionele concepten in de islam heeft ook als consequentie dat oproepen tot politieke hervorming niet gericht zijn op institutionele vernieuwingen of veranderingen van het politieke bestel, maar vooral op terugkeer van afgedwaalde politici tot de sharia.

1.5. Theocratische dimensies van de islam

Christenen belijden dat God deze wereld regeert. Moslims zeggen: Allah heeft het wereldgebeuren in zijn hand. Moslims spreken ook over voorbestemming en voorbeschikking.

Naast deze 'verborgen' theocratie, is er ook de actieve theocratie. Daarover denken christenen niet gelijk. De SGP definieert theocratische politiek in deze zin als het streven naar een bestel waarin de overheid zich laat leiden door het Woord van God, de Bijbel. In de islam is een actieftheocratische opvatting breed aanwezig, die diepgaand en wezenlijk verschilt van het theocratisch belijden van de SGP. Op elke moslim rust de plicht om het gebied waarin de islamitische wetgeving (de sharia) geldt uit te breiden. Let erop dat hierbij nadrukkelijk niet alleen sprake is van een geestelijke, maar ook van een territoriale dimensie¹. Het gebied dat in islamitische handen is, wordt de Dar al Islam (het huis van de islam) genoemd,

het gebied dat in handen van ongelovigen/andere gelovigen is wordt de Dar al Harb genoemd (het huis van het zwaard/de oorlog). Een middel om het gebied van de Dar al Islam uit te breiden is de jihad of heilige oorlog (zie paragraaf 1.7). Als grondgebied dat eenmaal tot de islam behoort heeft in handen komt van niet-moslims, dan moet dat gebied heroverd worden. Het duidelijkste voorbeeld hiervan is de staat Israël, een seculier eiland in een islamitische zee. Orthodoxe moslims streven de vernietiging van de staat Israël na, teneinde het grondgebied ervan weer voor de islam op te eisen. Een tijdelijke wapenstilstand is mogelijk tussen de beide huizen: de Dar al Soelh.

Een ander middel tot uitbreiding van de Dar al Islam is zending. Zendingsactiviteiten komen in verschillende landen in verschillende mate voor. Daarbij is de houding ten aanzien van atheïsten en polytheïsten agressiever dan ten aanzien van 'de mensen van het boek', (oorspronkelijk Parsi, Manicheeërs, Joden en christenen, nu vooral de laatste twee groepen). 'Verlichte' islamitische theologen, vaak woonachtig in het Westen, hebben het concept van de Dar al Ahd ontwikkeld (het huis van de overeenkomst). Zij zien mogelijkheden voor een permanent vreedzaam samenleven met niet-moslims. De concepten Dar al Islam en Dar al Harb verschillen sterk van de christelijke begrippen Koninkrijk van God en koninkrijk van de satan/vorst der duisternis.

Gereformeerde christenen geloven niet in een opdracht om door machtspolitiek het Koninkrijk van God uit te breiden. Het Koninkrijk van God heeft immers allereerst een geestelijk karakter. Het is vooral de taak van de kerk om door middel van prediking en zending dat Koninkrijk uit te breiden. Voor de politiek geldt dat langs legale weg gestreefd wordt de Bijbelse normen tot gelding te brengen, maar de uitvoering van die opdracht wordt wel gelijktijdig begrensd door de afwijzing van iedere geloofsdwang.

Gedurende de afgelopen decennia is er een nieuwe ontwikkeling waarneembaar geweest in de islam, die een aanzienlijke amendering betekent van het territoriale denken in termen van 'huis van de islam' en 'huis van de oorlog'. Deze amendering is afkomstig van de radicale jihad-theologen uit de eerste helft van de twintigste eeuw Sayyid Maudoodi (Jemaat i Islami, Pakistan) en Sayyid Qutb (Moslim Broederschap, Egypte), die teruggrepen op de vroege oorlogstheoloog Ibn Taymiyya (13de eeuw). Zij zien voor elke trouwe moslim de plicht weggelegd tot bestrijding van de 'kafirunu' (ongelovigen). Zij leggen de prioriteit bij de strijd tegen de 'jahiliya' (onwetendheid, ongelof). Deze strijd is niet alleen gericht tegen ongelovigen, maar ook tegen ontrouwe, slordige moslims. Het aantal te bestrijden vijanden wordt in deze opvatting navenant groter. De strijd tegen de 'jahiliya' wordt steeds urgenter, naarmate er meer moslims komen wonen in een seculiere Westerse omgeving, een trend

die zich de afgelopen decennia onstuitbaar heeft doorgezet. Er is geen scherpe geografische scheidslijn meer tussen het 'huis van de islam' en het 'huis van de oorlog': gelovigen en ongelovigen wonen dwars door elkaar heen. Dat betekent ook dat de plicht tot jihad zoals een deel van de moslims die opvat op elke plaats in daden omgezet kan worden, zowel door individuele moslims als door groepen of organisaties.

1.6. Ethische en publieke dimensies van de islam

In deze subparagraaf gaan we in op de publieke dimensies van de islam. Eerst kijken we naar de islamitische wetgeving, daarna naar de omgang met minderheden en andersgelovigen.

Zoals hierboven al is opgemerkt, is het gehoorzamen van Allah's geboden kernpunt van de islam. Die geboden hebben voor een deel ook een publiek karakter. Het geheel van islamitische wetgeving wordt de sharia genoemd. De wetten zijn ontleend aan de Koran (ongeveer 600 verzen die betrekking hebben op wetgeving) en de veel uitgebreidere ahadith (die de soenna van de profeet beschrijft). De formulering van de wetten en jurisprudentie door de islamitische

wetgeleerden wordt fiqh genoemd. Er zijn twee belangrijke regels voor de wetgeleerden. Ten eerste de consensus: de overeenstemming tussen wetgeleerden over de interpretatie van teksten uit Koran en soenna. Ten tweede de analoge redenering, wat we duidelijk kunnen maken met een voorbeeld: als de Koran alcoholische drank verbiedt en wel wijn noemt, maar niet expliciet wodka, dan is volgens analoge redering wodka toch verboden omdat het ook een alcoholische drank is.

Samenvattend is de sharia, de islamitische wetgeving, een resultante van de Koran, de soenna, de consensusregel en de analogie-regel.

Als het gaat om de toepassing van islamitische wetten in heel concrete gevallen, zijn de fatwa's van belang. Een fatwa is een juridische uitspraak, die gedaan wordt door de moefiti, een expert in de toepassing van de sharia. Fatwa's behoren zelf dus niet tot de normatieve bronnen van de islam (de Koran en de soenna zoals weergegeven in de hadithliteratuur), maar worden eruit afgeleid, indien nodig met behulp van consensus en analogie. De term fatwa wordt nogal eens geassocieerd met een religieus doodvonnis, dit naar aanleiding van de fatwa van Ayatollah Khomeini in de zaak-Rushdie. Een fatwa kan echter ook een heel vriendelijke uitspraak zijn over een kwestie uit het alledaagse islamitische leven. In de sji'itische islam hebben fatwa's een meer bindend karakter dan in de soennitische islam.

In het oog springende elementen uit de

sharia zijn de bepalingen over voedsel en drinken, over familierecht (verhouding man/vrouw, huwelijk, echtscheiding, erfrecht), strafrecht (straffen op diefstal en op seksuele overtredingen), regels over getuigen in rechtszaken, regels over handeldrijven (vormgeving van contracten, verbod op rente). Daarnaast zijn er vele regels over de godsdienstige rituelen (gebed, vasten, bedevaart enz.).

In lang niet alle islamitische landen wordt de sharia trouw toegepast. De meest rechtzinnige voorbeelden zijn het huidige Saoedi-Arabië en Afghanistan onder het voormalige Taliban-bewind. Voor de meeste islamitische landen blijkt de sharia te beperkt voor de inrichting van de moderne, complexe staat. Zo is in postkoloniale islamitische landen vaak gewoon het koloniale staats- en publiekrecht overgenomen en wordt daarnaast symbolisch nog een aantal in het oog springende shariabepalingen toegepast. Wel zijn er in veel islamitische landen reformistische bewegingen die herintroductie of trouwe toepassing van de sharia nastreven.

De omgang met aanhangers van andere religies is een aangelegen punt in de islam. Nogal eens schilderen moslims de islam af als een godsdienst die louter vrede brengt. De geschiedenis van de islam laat echter zien dat deze godsdienst elementen bevat die zich heel gemakkelijk leenden voor het gebruik van geweld om religieuze doelen te realiseren. Kijken we naar de eerste eeuwen van de islam, dan zien we dat polytheïsten vaak zonder pardon

werden bestreden. Aan de aanhangers van godsdiensten van het boek (Joden, christenen) werd een tweederangs burgerstatus, de zogeheten dhimmi-status, verleend. Belangrijk in dit verband: in de bloeitijd van de islam (de late middeleeuwen, de opkomst van het Ottomaanse rijk) was er onder de islam sprake van een relatieve tolerantie van Joden en christenen, die soms gunstig afstak bij de bloedige intolerantie van katholieken jegens protestanten en Joden. Ondertussen moet wel beseft worden dat de dhimmi-status ook een truc was om de uitbreiding van het islamitische rijk te vergemakkelijken. Christenen en Joden hoefden niet op de punt van het zwaard zich te bekennen tot Allah en zijn profeet, maar konden hun geloof behouden, mits ze zich onderwierpen aan het islamitische politieke gezag, een tweederangsstatus accepteerden en extra belasting betaalden. De geïnde belastinggelden konden door moslims aangewend worden om de voortzetting van de strijd te financieren. Uiteindelijk bleek het voor veel christenen in de beginperiode van de islam overigens toch het meest aantrekkelijk om de overgang naar de islam te maken. In de huidige tijd is in de Arabische wereld, maar ook in Centraal-Azië, tolerantie ten aanzien van Joden en christenen nagenoeg afwezig, en is eerder sprake van hevige repressie. We denken aan landen als Iran en Turkmenistan. Er bestaat in die landen een sterk vijandbeeld ten aanzien van Joden en christenen, waarvoor een rechtvaardiging gevonden wordt in de Koran zelf. In relatief

tolerante islamitische landen zoals Indonesië verslechtert de positie van christenen momenteel duidelijk.

1.7. Gewelddadige dimensies van de islam

Als we willen nadenken over de gewelddadige dimensies van de islam, kunnen we niet om het begrip jihad heen. Het woord 'jihad' heeft verschillende betekenissen: inspanning, strijd, heilige oorlog. Het is een collectieve verplichting voor alle moslims. De klassieke jihad-doctrine is geformuleerd in de periode van de veroveringen. De doctrine had toen twee kanten: enerzijds gaf ze blijk van islamitisch triomfalisme, anderzijds legde ze beperkingen op aan oorlogvoering, in die zin dat vrouwen, ouderen en zieken gespaard moesten worden. De achterliggende gedachte van de jihad was en is echter: de islam zal uiteindelijk overwinnen. Niet-moslims moeten zich bekeren tot de islam of, als ze behoren tot christendom dan wel jodendom, zich onderwerpen.

Als we de Koran nalezen over de jihad, dan blijkt dat er verzen zijn die oproepen tot offensieve strijd met beperkingen (in tegenstelling tot de defensieve rechtvaardige oorlog in het christendom), maar ook verzen die oproepen tot agressieve strijd zonder meer. De strijdverzen in de Koran ontstonden in de periode dat Mohammed ten strijde trok tegen de Mekkanen. Er is dan ook een tendens aan te wijzen in de

Koran: naarmate Mohammeds rijk groter werd, werd er meer rechtvaardiging geboden voor gewapende strijd.

Een belangrijk element van de klassieke jihad doctrine is: wie sterft in de heilige oorlog ofwel in de weg van Allah (denk aan martelaars, vroeger degenen die stierven op het slagveld, nu ook degenen die zelfmoordacties plegen), zal onmiddellijk in het paradijs komen. Zijn lijk hoeft niet meer gereinigd te worden. De martelaar is de getuige van het geloof bij uitstek. (Martelaar = 'sjahid', zelfde wortel als 'sjahada', de geloofsbelijdenis.)

De jihad waar we in de bovenstaande alinea's over spraken is de kleine jihad. De grote jihad is de innerlijke strijd van de moslim tegen het kwade en zijn pogingen om een goed, plichtsgetrouw moslim te zijn. De beide betekenissen lopen in elkaar over. Historisch gezien is het jihad begrip nogal eens ingeroepen in tijden van crisis en door reformistische bewegingen in de islam (terug naar de pure islam, intern gerichte jihad).

Tegenwoordig wordt door radicale, soms terroristische groeperingen (ook wel islamisten genoemd) het begrip jihad betrokken op de offensieve strijd tegen hen die in onwetendheid, 'jahiliya', verkeren. Daarbij zijn alle middelen geoorloofd. (Zie uitgebreider paragraaf 1.5)

Het jihad-begrip wordt soms ook in heel gematigde zin gebruikt, bijvoorbeeld om de strijd van een islamitische regering voor de ontwikkeling van een sukkelende economie te typeren.

1.8. De Islam wereldwijd en in Nederland: belangrijkste trends

De islam is niet de grootste wereldgodsdienst. Volgens de statistieken wordt ruim 30% van de wereldbevolking tot het christendom gerekend, terwijl de islam ruim 20% voor zijn rekening neemt. Als het echter gaat om de groei van deze twee godsdiensten, lijkt de islam sneller te groeien dan het christendom.

Het kerngebied van de islam is uiteraard Saoedi-Arabië en de omliggende landen. Naast het Midden-Oosten is de islam echter ook sterk vertegenwoordigd in Centraal Azië, delen van de Kaukasus en de noordelijke helft van Afrika. Het land met de meeste moslims is Indonesië. Door diverse migratiebewegingen heeft de islam zich echter ook verspreid naar Amerika en West-Europa, waar het aantal moslims gestaag toeneemt. Op dit moment wordt het aantal moslims in heel Europa (inclusief het Europese deel van Rusland en Turkije) op 53 miljoen geschat. In de landen van de Europese Unie wonen ongeveer 14 miljoen moslims, waarvan zo'n 950.000 in Nederland.

De islam is een godsdienst met een aantal constante kenmerken, die we hierboven beschreven hebben. De islam is echter ook een dynamische godsdienst, die zich aanpast aan mensen, omstandigheden en tijden. In allerlei Afrikaanse landen, maar zelfs ook in Arabische landen, is de islam vermengd met elementen uit andere godsdiensten. Ook in politiek opzicht kan de islam zich aanpassen. In paragraaf 1.5 en

1.7 is dat geïllustreerd voor wat betreft de theocratische dimensies van deze godsdienst: het jihad-begrip wordt opnieuw ingevuld in de context van vrome moslims die niet meer in het 'huis van de islam' wonen, maar temidden van goddeloze westerlingen. De islam kan zich ook aanpassen aan etnische verschillen. In veel westerse landen zien we dat moslims uit verschillende bronlanden naar eigen moskeeën gaan en eigen stichtingen en verenigingen hebben. De islam is daar georganiseerd op etnische basis en neemt ook een etnisch profiel aan. Dat geldt ook voor Nederland. Turkse moslims hebben in ons land hun eigen moskeeën en koepelorganisaties. Marokkanen ook. Maar de Turkse moslims zijn doorgaans gematigder en beter geïntegreerd dan de Marokkaanse. Zo hebben Marokkaanse moslims in Nederland vaak een kritischer houding ten opzichte van de samenleving dan Turkse.

In de Nederlandse situatie zijn ruwweg twee ontwikkelingen te zien. De ene trend is die van toenemende matiging van de islam. Veel moslims slaan de brug tussen hun geloofsovertuiging en de democratische, pluriforme samenleving, daarin voorgedaan door bepaalde geestelijke en politieke leiders. Denk aan Mohammed Sini of Abdulwahid van Bommel. Deze houding ten opzichte van onze samenleving gaat echter in praktische zin ook gepaard met secularisatie: moslims bezoeken de moskee minder, en nemen de vijf zuilen minder serieus. Ze blijven zich wel moslim noemen en zich met de moslimgemeenschap

identificeren, maar daar staat veelal geen getrouwe plichtsbetrachting meer tegenover. Deze trend van afnemende plichtsbetrachting zet zich door onder de tweede en derde generaties moslims in Nederland. De andere trend is die van een toenemende afkeer van de Nederlandse samenleving, die soms uitloopt op totale radicalisering. Die ontwikkeling zien we in diverse westerse landen. Ze kan worden waargenomen op bepaalde scholen en in moskeeën. In de meest extreme vorm loopt deze afkeer van de samenleving uit op het doden van uitdrukkelijke vijanden van Allah. Denk aan de moord op Theo van Gogh, of aan terroristische aanslagen. Zorgwekkend is dat ook autochtone jongeren zich bij de radicale islam aansluiten of een zeer orthodoxe variant van de islam gaan aanhangen. Denk aan John Walker Lindh uit de VS, die ging vechten voor de Taliban in Afghanistan. Of aan de Nederlandse bekeerling Abdul Jabbar van der Ven. Hoe breed dit proces van radicalisering doorzet in de moslimgemeenschap is vooralsnog onduidelijk, maar er is reden tot grote zorg. Die zorg wordt nog versterkt door de steun die orthodoxe en radicale moslims uit het buitenland krijgen, en door de contacten die ze met het buitenland onderhouden. De zorg over een verdere radicalisering van moslims in Nederland bepaalt mede de achtergrond waartegen de volgende twee hoofdstukken geschreven zijn.

2. Theocratische politiek

In het vorige hoofdstuk is een beeld geschetst van de islam en de manifestatie daarvan internationaal, en in Nederland.

Dit tweede hoofdstuk gaat over de positie die de SGP inneemt in het Nederlandse democratische staatsbestel.

Daarbij gaan we uitgebreid in op het begrip theocratische politiek. De SGP is de enige partij in Nederland die een actuele invulling wil geven aan dit begrip. Dat vraagt uitleg, want termen als theocratie en theocratische politiek roepen verschillende associaties op.

De vraag die we willen beantwoorden is: hoe wil de SGP invulling geven aan het streven naar theocratische politiek in een democratische context? Bij de beantwoording van deze vraag wordt op enkele punten de vergelijking gemaakt met het islamitische theocratische denken.

2.1. Definitie theocratische politiek

Blijkens de in 1994 door het Studiecentrum van de SGP uitgegeven nota *Theocratische politiek* ziet de SGP voor zichzelf de opdracht weggelegd om een theocratische politiek na te streven. Het gebruik van het bijvoeglijk naamwoord theocratisch doet de vraag rijzen wat onder het zelfstandig naamwoord, het begrip theocratie verstaan moet worden. Verschillende invullingen zijn mogelijk. *Van Dale Groot Woordenboek* noemt vier betekenissen:

1. staatsvorm waarin de godheid als de onmiddellijke gezagdrager wordt beschouwd;
2. metonymisch, concreet: rijk met een theocratie; Israël vóór de koningen was een theocratie;
3. heerschappij der priesters, als recht streekse dienaren van God;
4. het komende rijk Gods waarin gerechtigheid en vrede zullen heersen.

De Winkler Prins Encyclopedie definieert theocratie als een “staatsvorm waarbij de politieke macht direct van God afgeleid

wordt en God geacht wordt het volk te regeren”. Genoemd worden door de encyclopedie Israël vóór het koningschap; de paus en zijn kerkelijke theocratie; Calvijn en zijn ‘Godsstaat’ Genève; de Nederlandse Geloofsbelijdenis die spreekt over de overheid als ‘dienaressen Gods’. Vaak gebruikt is ook theocratie in de zin van onderworpenheid van alle overheids-optreden aan Gods wet. We komen dan ‘dichter bij huis’.

Groen van Prinsterer, antirevolutionair politicus uit de 19de eeuw, schreef eens: “Dit is de theocratie ook van Calvijn. Niet de onderwerping van den Staat aan de Kerk, maar de onderwerping van beide aan God en Zijne eeuwige wet”.

Ds. H.G. Abma, Tweede Kamerlid voor de SGP van 1963 tot 1981, onderscheidde twee betekenissen van het begrip: “De Heere regeert ondanks en dwars door alle heerschappijen heen” (de voorzienigheid). “Het gaat erom dat het werk van het Godsregiem zoveel mogelijk zichtbaar wordt in de gedragingen van gemeenschap en individu” (actieve onderwerping aan Gods wet, niet alleen in de politiek, maar ook in alle andere maatschappelijke verbanden en het persoonlijke leven). “Ik wil de theocratie heel duidelijk funderen in de aanhef van de Tien Woorden... Daarin openbaart de Heere Zich als de Regeerder, Die gezag heeft over ons doen en laten. Omdat Hij de volstrekt Enige is, betaamt het alle mensen, hetzij privé en persoonlijk, hetzij in allerhande samenlevingsverbanden als gemeente, gezin, groep, vereniging, staat,

de geboden van de Allerhoogste te onderhouden”. *Ds. Abma* probeerde dus de goddelijke voorzienigheid en regering en de menselijke verantwoordelijkheid samen te brengen in één definitie.

Juist omdat de Godsregering en het menselijke politieke handelen toch ook weer onderscheiden zijn, reserveert de nota *Theocratische politiek* van het SGP-studiecentrum Guido de Brès het begrip ‘theocratie’ voor de Godsregering en gebruikt zij de uitdrukking ‘theocratische politiek’ om duidelijk te maken welke politiek de SGP voorstaat: “Theocratische politiek is het streven naar een bestel waarin de overheid zich onderwerpt aan het Woord van God”. De volgende overwegingen worden daarbij gegeven:

1. Definitie sluit aan bij het gangbare spraakgebruik; theocratie wordt doorgaans gebruikt als een staatkundige term.
2. Theocratie wordt hier gedefinieerd als politieke categorie; deze definitie vooronderstelt echter de andere aspecten die in het woord zitten (zoals voorzienigheid en Godsregering).
3. Het principiële onderscheid tussen Gods eigen regering en dat wat mensen overeenkomstig Zijn geboden uitrichten is door de keuze van een politieke definitie beter te handhaven.
4. De nota spreekt over *theocratische politiek* in onderscheiding van theocratie, om te voorkomen dat theocratie gezien wordt als regeringsvorm op

eenzelfde niveau als democratie, aristocratie e.d.

In het vervolg van deze notitie spreken we over 'theocratische politiek' zoals in de gelijknamige nota van het Studiecentrum is gedefinieerd.

Theocratische politiek is het streven naar een bestel waarin de overheid zich laat leiden door het Woord van God.

2.2. Het Woord van God als richtsnoer

Als de definitie spreekt over het zich laten leiden door het Woord van God, wordt hiermee uitgedrukt dat het de plicht van de overheid is de in de Bijbel geopenbaarde wil van God met alle ernst in acht te nemen bij het uitoefenen van haar taak in het publieke leven. Hiermee is niet bedoeld dat de Bijbel een instructieboek is voor de overheid en dat alle geboden en bevelen uit de Bijbel rechtstreeks op de overheidstaak betrekking hebben.

Zo kunnen de Bergrede en de apostolische vermaningen aan de jonge christengemeenten niet zomaar rechtstreeks in wetgeving worden omgezet. Dat geldt ook voor de burgerlijke en ceremoniële wetten van het oude Israël. Die zijn in Jezus Christus vervuld en hebben daarmee hun rechtstreekse en letterlijke betekenis voor hedendaagse christelijke politiek verloren. Wél rechtstreekse betekenis hebben vooral het verbond met aartsvader Noach over de bescherming van het leven, de zedelijke wetten (de Tien Geboden) én de opmerkingen die in de apostolische brieven gemaakt worden over de taak van de overheid in algemene zin.

Dit wil niet zeggen dat bijvoorbeeld de Mozaïsche wetgeving geen inspiratie kan geven aan die hedendaagse politiek. Zo heeft de gedachte van het jubeljaar inspiratie geleverd voor de verlichting van de schuldenlast van ontwikkelingslanden. Op dit punt is er een duidelijk verschil met de islam. De gedetailleerde, gedateerde voorschriften voor religieus en burgerlijk recht, voor strafrecht en voor economisch handelen (de sharia) zijn nog wel degelijk rechtstreeks relevant voor islamitische politiek. Dit maakt ook dat pogingen tot aansluiting van de islam bij de 21e-eeuwse samenleving tot een diepe crisis en kortsluiting kunnen leiden. De islam is in feite een bedenksel van mensen dat het stempel van zijn ontstaanstijd draagt. Dat is wezenlijk verschillend met het christelijk geloof: er is geen tijd en er zal nooit een tijd komen, waarin het christelijk geloof niet past.

2.3. Voorkeur voor democratisch bestel

Het primaire doel van theocratische politiek is dat de overheid zich laat leiden door Gods Woord. Het politieke bestel waarbinnen dit doel gerealiseerd moet worden is daaraan ondergeschikt. Dat wil niet zeggen dat het de SGP om het even is binnen welk politiek bestel geopereerd moet worden. De SGP heeft een duidelijke voorkeur voor de democratische rechtsstaat bóven elk ander politiek stelsel. De democratische rechtsstaat heeft boven andere stelsels als voordeel dat de risicovolle concentratie van macht in de handen van weinigen of een enkeling voorkomen kan worden. Een ander voordeel is dat, in combinatie met de machtscheiding (trias politica), persoonlijke geloofsvrijheid beter gewaarborgd is. De democratische rechtsstaat heeft ten slotte als voordeel boven andere stelsels dat het de mogelijkheid biedt om in de weg van debat en overreding, met principiële terzijdestelling van dwang en geweld als middelen om anderen te overtuigen, anderen te winnen voor inrichting van het publieke bestel volgens de richtlijnen van Gods Woord. Dit zijn inhoudelijke argumenten waarom de SGP theocratische politiek wil nastreven langs democratische weg. Theocratische politiek keert zich dus geenszins tegen de democratische rechtsstaat, maar kan en wil juist binnen die kaders verwezenlijkt worden. Ter toelichting hierop nog het volgende.

In de eerste plaats belijden we dat God de bron is van het overheidsgezag (zie Spreuken 8:15-16 en 24:21; Romeinen 13:1-7; Mattheüs 22:16-21; Johannes 19:10-11; 1 Petrus 2:13-17). Dat wil zeggen dat God de overheid geeft om daardoor de samenleving in goede banen te leiden. Dat is de kern van het theocratische denken. Het belijden van Gods soevereiniteit leidt echter niet automatisch tot een keuze voor de uitoefening van de regeermacht door velen of door weinigen, evenmin als het aanhangen van de volkssoevereiniteit leidt tot één bepaalde staatsvorm. Theocratische politiek staat daarmee niet tegenover het gaan en komen van regerders via verkiezingen.

In de tweede plaats stáán we voor de binding van de overheid aan de wet van God. De beslissende normen voor goed en kwaad, voor recht en onrecht, zijn door God gegeven tot welzijn van de samenleving. Dit noemen we ook wel theonomie, heerschappij van de wet van God. Theonomie staat niet tegenover democratie, maar tegenover autonomie, het zichzelf tot wet zijn. Als simpelweg de willekeurige wil van de meerderheid bepaalt wat tot wet verheven wordt, kan dat leiden tot morele chaos. Binnen de staatsvorm van de democratische rechtsstaat moet er daarom naar gestreefd worden de norm van Gods geboden te vertalen in wetgeving en beleid. Kortom: Gods soevereiniteit staat tegenover volkssoevereiniteit en theonomie staat tegenover autonomie, maar theo-

cratie staat niet tegenover democratie. Theocratische politiek kan daarom in een democratische rechtsstaat beoefend worden.

2.4. Afgodsdienst en levensbeschouwing

De staatkundig-gereformeerde visie op theocratische politiek gaat terug op de 16de-eeuwse reformator Johannes Calvijn (1509-1561) en de auteur van de Nederlandse Geloofsbelijdenis (NGB), Guido de Brès (1522-1567). Een belangrijk onderdeel van die visie is het politiek bevorderen van de voortgang van het Evangelie en het politiek tegengaan van afgodsdiensten. In de tijd van Calvijn en De Brès was de opdracht om de afgodsdienst te bestrijden hoofdzakelijk gericht tegen het Rooms-katholicisme. Artikel 36 van de NGB is evident opgesteld in een tijd dat de islam en het seculiere liberalisme, de twee fronten van dit moment, nog geen kwestie waren.

Dat wil niet zeggen dat daarmee genoemde opdracht zijn kracht heeft verloren. De islam is de godsdienst van Allah en het seculiere liberalisme is de godsdienst van de autonome mens die zelf bepaalt wat goed is. Beide godsdiensten zijn niet op de God van de Bijbel gericht. Wij zijn ervan overtuigd dat die beide wegen niet tot het heil van de individuele mens leiden, en dat ze tot schade zijn van de samenleving als geheel. Vanuit de positieve opvatting dat

de Bijbelse normen heilzaam zijn voor de samenleving, zetten we ons ervoor in om de invloed van islam en seculier liberalisme te keren.

2.5. Verschillen tussen islamitische theocratie en gereformeerde theocratische politiek

Zijn er verschillen tussen de door ons voorgestane binding van het publieke leven aan de Wet van God en de door moslims voorgestane islamisering van het publieke leven? Jazeker.

Allereerst dienen hier de grote godsdienstige verschillen tussen christendom en islam te worden genoemd (denk aan de islamitische ontkenning van het Zoonschap van Jezus Christus en de afwijzing van de Drie-eenheid), maar ook de inhoud van de geboden die in acht moeten worden genomen, en het karakter van de godsdienst. Waar de Islam voor alles een plichten-godsdienst is, is het christelijk geloof een zaak van het hart, de toewijding aan de dienst van de Heere met de goede werken als de vruchten daarvan. Nader toegespitst op het politieke domein, betreffen die verschillen echter ook de instituties, de middelen en het eindperspectief waarmee de theocratische doelstelling nagestreefd wordt.

Instituties. In het gereformeerde denken wordt uitgegaan van onderscheiden posities van de kerk en de staat. Vermenging

van kerkelijk en wereldlijk gezag moet worden vermeden om een religieuze politieke heerschappij te voorkomen. De staat mag niet onderworpen zijn aan de kerk, en de kerk niet aan de staat: geen staatskerk en geen kerkstaat. In deze ‘machten-scheiding’ ligt een belangrijk verschil met islamitische landen. In de islam bestaat er geen helder onderscheid tussen kerk en staat (zie 1.4, ‘Organisatorische dimensies’). Politiek en godsdienstig gezag lopen vloeiend in elkaar over, soms uitlopend in een soort samensmelting van een kerkstaat en een staatskerk. De religieuze erkenning van de legitimiteit van het wereldlijk gezag is bovendien geen vast uitgangspunt, en het gehoorzamen van de overheid daarmee geen vanzelfsprekendheid. De vrijdagpreek heeft in veel landen, ook in sommige moskeeën in Nederland, nogal eens een politieke boodschap. Aangezien politiek en godsdienst in de islam zonder ‘machten-scheiding’ met elkaar verbonden kunnen worden en bij de politiek het monopolie van wettig geweldgebruik berust, kan godsdienst gemakkelijk een zaak van geweld worden. Dat willen wij niet.

Middelen. Een principiële verschil tussen de islamitische theocratie en de gereformeerde theocratie is de onomwonden afwijzing van geweld als middel om bekering tot het christelijke geloof te bereiken. In de traditionele islam is voor de uitbreiding van de Dar al Islam (het huis van de islam) geweldgebruik met het oog op het uitroeien van ongelovigen en afvalligen een legi-

tieme zaak. In de moderne radicale islam is datzelfde geweldgebruik legitiem in de strijd tegen de ‘jahiliya’ (de onwetendheid). In het gereformeerde denken is er zoals boven opgemerkt een helder onderscheid tussen het geestelijke en het wereldlijke, de kerk en de staat. Weliswaar moet de staat zich laten normeren door het Woord van God en het publieke leven daarnaar inrichten, maar de staat is er niet om burgers tot het christendom te bekeren. In het christelijke denken is geweldgebruik door de overheid beperkt tot oorlogvoering (primair voor zelfverdediging) en strafoplegging (optreden van de politie ten bate van de openbare orde, oplegging van rechterlijke sancties bij wetsovertreding). Deze opvatting is mede ingegeven door de gedachte dat mensen door de kracht van Woord en Geest gewonnen moeten worden voor Gods Koninkrijk, en niet door uiterlijke dwang.

In dit verband kan de vraag zich opdringen: zijn er dan geen Bijbelteksten die geweld tegen goddelozen rechtvaardigen, net zoals er Koranteksten zijn die geweld tegen goddelozen rechtvaardigen? Daarachter ligt de vraag: hoe moet de Bijbel gelezen worden en hoe de Koran? Belangrijk is dat de Koran een boek is zonder chronologie, zonder ontwikkelingslijn. Eerdere en latere soera's staan door elkaar. En zouden we al spreken van eerder en later – in die zin dat latere soera's de meeste geldingskracht hebben – dan moet opgemerkt worden dat Mohammed juist in zijn latere periode zich bediende van geweld om het

program van Allah te realiseren. De Bijbel is in tegenstelling tot de Koran een boek met chronologie, met latere bedelingen die voortborduren op eerdere, maar delen van eerdere bedelingen ook vervullen en daarmee opheffen of ongedaan maken. Nergens valt uit de Bijbelse gegevens af te leiden dat onze overheid van Godswege een opdracht heeft om met geweld ongelovige burgers tot geloof te brengen of afvallige burgers om te brengen. In de bedeling van het Nieuwe Testament is het primair de kerk die door prediking en evangelisatie de bekering van mensen moet nastreven. Politiek geweld om dit doel te bereiken is daarbij ten enenmale uitgesloten.

Eindperspectief. Niet het minst belangrijk is het eindperspectief, de toekomstverwachting waarmee we theocratische politiek bedrijven. Zoals gezegd lopen politiek en religie in de islam vloeiend in elkaar over. Daar hoort ook bij dat de islam het rijk van Allah *hier op aarde* wil vestigen. Het islamitische ideaal is universele politieke heerschappij. Ook hier ligt een groot verschil met het christelijke theocratische denken. Christenen willen de normen van Gods Woord tot gelding brengen in de politiek, maar streven niet naar macht. Zij streven niet naar wereldheerschappij. De Bijbel laat ons zien dat het christelijke geloof nooit een succesreligie in politieke zin zal worden. Het Koninkrijk van Christus is niet van deze aarde (Johannes 18:35-37). Het wordt pas in het *hiernamaals* ten volle werkelijk-

heid. Vóór Christus' wederkomst zullen de gelovigen een 'kleine kudde' blijven, afgezien van perioden van opwekking. De politieke roeping van de christenen is om, doorgaans vanuit een minderheidspositie, met hun beperkte mogelijkheden ernaar te streven dat God geëerd en de medemens gediend wordt. Zij willen daartoe uitdrukkelijk hun verantwoordelijkheid nemen in het publieke en politieke leven. (In dit verband wijzen we er op dat de Nederlandse Geloofsbelijdenis na artikel 36 over de overheidstaak afsluit met artikel 37 over de wederkomst van Christus, wanneer Zijn heerschappij ten volle werkelijkheid wordt.) Ook hier is dus sprake van een hemelsbreed verschil met de wereldprenties van de Islam om de macht van Allah zonodig met militaire middelen overal te vestigen. Een equivalent van de bijbelse plicht om de overheid te gehoorzamen, ook wanneer zij vijandig tegenover het christelijk geloof staat, zoekt men in de Koran tevergeefs.

2.6. Gereformeerden en moslims versus de seculiere liberalen?

In de afgelopen tijd is door sommigen bepleit om samen te werken met moslims in de strijd tegen het agressieve, seculiere liberalisme. Reden voor dat pleidooi is de vrees dat liberalen, in hun pogingen om publieke uitingen van de islam aan banden te leggen, ook de ruimte van christenen voor publieke uitingen van hun gods-

dienst zullen beperken. We zouden er een gemeenschappelijk belang bij hebben om liberalen te wijzen op het belang van religie. Het agressieve, seculiere liberalisme typeren wij, in navolging van Geert Wilders en Ayaan Hirsi Ali maar met tegenovergestelde waardering, als de liberale jihad. Enkele voorbeelden daarvan: minister Verdonk die secularisatie onder moslims toejuicht en die zich in het kader van de toelating van imams wil gaan bezighouden met de Koraninterpretatie die zij aangingen; Kamerlid Blok van de VVD die nieuwkomers een seculiere 'geloofsbelijdenis' (man en vrouw gelijk, homo en hetero gelijk) wil laten afleggen; geluiden binnen D66 en de VVD dat het gelijkheidsbeginsel verheven moet worden boven de vrijheid van godsdienst; groeiend verzet in de politiek tegen bijzonder onderwijs op godsdienstige grondslag. Het is zonder meer duidelijk dat de SGP zich moet verzetten tegen dit liberale front. Het is ook evident dat 'onze' belangen hier soms samenvallen met die van moslims. Dat kan betekenen dat er soms gelegenheidscoalities kunnen ontstaan (en benut moeten worden) om bepaalde rechten en vrijheden te verdedigen. Of om op te komen voor bepaalde normen en waarden: denk aan opkomen voor gezag, gezin, zedelijkheid enz. Daar is op zichzelf niets mis mee. Op andere thema's ontstaan soms gelegenheidscoalities met liberalen. Denk aan de gezamenlijke strijd tegen de radicale islam in Nederland. Tegen zulke gelegenheidscoalities verzetten we ons ook niet. Een

duurzaam bondgenootschap is echter vanuit de zelfstandigheid van onze opvattingen noch gewenst, noch denkbaar. Van geval tot geval zal bekeken moeten worden met wie samenwerking geboden is of afspraken gemaakt moeten worden. Het is overigens weinig zinvol om te zeggen: onze prioriteit ligt bij het liberale front, dan wel bij het islamitische front. Op beide fronten moet er een geestelijke strijd geleverd worden, waarbij de coalities wisselend zullen zijn. Ten aanzien van de moslims in Nederland moet bedacht worden dat zij politiek vooralsnog nauwelijks georganiseerd zijn. De discussie over het samen wel of niet een front of (gelegenheids)coalities vormen in het politieke domein heeft daarmee vooralsnog een erg theoretisch karakter.

3. Politieke kwesties rond de islam in Nederland

In het vorige hoofdstuk zijn we ingegaan op de vraag: hoe wil de SGP theocratische politiek bedrijven in een democratische context? In dit derde en laatste hoofdstuk willen we een aantal politieke kwesties rond de islam aansnijden en het antwoord van de SGP daarop verwoorden.

3.1. Islam en vrijheid van godsdienst

Wanneer we spreken over de positie die de islam in onze samenleving moet innemen, mogen we niet voorbij gaan aan de godsdienstige geschiedenis van Nederland. Ons land is een land dat ontstaan is mede vanwege het verlangen van het Nederlandse volk om God volgens de Bijbel te kunnen dienen. Het protestantisme heeft een duidelijk stempel op de Nederlandse natie gezet en onze cultuur diepgaand beïnvloed. De SGP ziet dat als een bijzondere zegen van God voor ons land. Uit dankbaarheid daarvoor willen we zuinig zijn op onze christelijke geschiedenis. De Nederlandse grondwet gaat uit van de vrijheid van godsdienst. Dat wil echter nog niet zeggen dat elke godsdienstige wens in onze samenleving door de overheid gehonoreerd moet worden. De constitutionele vrijheid van godsdienst verplicht op zichzelf niet tot de erkenning van islamitische feestdagen als nationale feestdagen, evenmin tot toelating van een aparte eedsformule voor moslims of tot het actief subsidiëren van islamitische organisaties. Juist vanwege de geschiedenis van ons land, heeft de publieke invulling van de vrijheid van godsdienst in Nederland een christelijk profiel gekregen. Denk aan de bijzondere positie van de zondag, de christelijke nationale feestdagen, het randschrift 'God zij met ons' op de 2-euromunt, de kerktorens en kerkklokken, het christelijke volkslied, de ambtseed, het ambtsgebed

en de ondertekening van wetten door de Koningin ('Wij Beatrix, bij de gratie Gods'). De SGP wil dat graag zo houden. Alleen wanneer men een radicale scheiding van kerk en staat aanhangt, moet er ook een radicale gelijkschakeling zijn van godsdiensten en dient de overheid dat ook te vertalen in een volstrekt neutraal beleid. Wij zijn daar geen voorstander van, Wij willen christelijk geloof en politiek met elkaar verbinden en vinden dat de overheid kleur moet bekennen. Om principiële en historische redenen verdient de islam in Nederland niet eenzelfde bescherming als het christendom geniet.

Niet alleen om historische redenen, maar vooral ook om bijbelse redenen zijn we van mening dat niet elke islamitische wens zomaar gehonoreerd kan worden. Ten diepste zien we de islam als een antichristelijke godsdienst. Volgens artikel 36 van de NGB is het de taak van de overheid om de voortgang van het evangelie te bevorderen en tegelijk afgodsdiensten tegen te gaan. Die taak heeft de overheid binnen de grenzen van de rechtsorde nog altijd. Concreet: het actief bevorderen van een Nederlandse imamopleiding of het subsidiëren van moskeebouw als vorm van ontwikkelingssamenwerking kan onze steun niet krijgen.

Wij wijzen dus volledige gelijkberechtiging van godsdiensten af. In de traditie van de SGP is de principiële voorkeur uitgesproken voor het smallere begrip gewetensvrijheid: de vrijheid om in de private sfeer zijn

godsdienst te kunnen uitoefenen en God naar Zijn Woord te kunnen dienen. Ieder mens moet zonder dwang zijn godsdienstige keus kunnen maken. Uiteraard kan er geen scherpe lijn getrokken worden tussen gewetensvrijheid en godsdienstvrijheid, omdat privaat en publiek niet strikt te scheiden zijn. Maar er kunnen wel grenzen gesteld worden aan de godsdienstvrijheid, zonder afbreuk te doen aan de gewetensvrijheid. Dat kan geschieden met inachtneming van het democratische besluitvormingsproces en de rechtstatelijke eisen die aan overheidsoptreden gesteld worden.

Een belangrijk element dat hier ingebracht moet worden is het omgaan met minderheden. Moet er tolerantie betracht worden jegens godsdienstige minderheden? Het antwoord is: ja. Die tolerantie is ingegeven door Gods geduld met mensen. Hij verdraagt voor een tijd mensen die Hem niet dienen. Hij geeft ze de verantwoordelijkheid om een persoonlijke keus te maken. Om die reden moeten wij ook andersdenkenden verdragen en de ruimte geven om keuzes te maken, terwijl we tegelijk hen proberen van de waarheid en waarde van Gods geboden te overtuigen. Deze tolerantie betreft niet alleen mensen de vrijheid te laten om in de individuele sfeer hun eigen geloof te houden. Ze kan ook betrokken worden op religieuze activiteiten die het publieke leven raken, maar zich daar niet uitsluitend in afspelen dan wel een minder manifest of niet uitsluitend godsdienstig karakter hebben (denk aan

het dragen van hoofddoekjes of het organiseren van een islamitische markt). Voorkomen moet worden dat het stellen van grenzen aan de godsdienstvrijheid leidt tot maatschappelijke conflicten. Enkele passages uit artikel 36 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis komen hierbij in gedachten: "... opdat de ongebondenheid der mensen bedwongen worde, en het alles met goede ordinantie onder de mensen toega... ..dat wij een stil en gerust leven leiden, in alle godzaligheid en eerbaarheid, I Timotheüs 2:2. En hierin verwerpen wij de Wederdopers en andere oproerige mensen, en in het gemeen al degenen, die de Overheden en Magistraten verwerpen en de Justitie omstoten willen, invoerende de gemeenschap der goederen, en verwarren de eerbaarheid, die God onder de mensen gesteld heeft". Theocratische initiatieven mogen er dus niet toe leiden dat er een einde komt aan een stil, gerust en geordend leven in ons land.

Met wat mensen in de private sfeer aan godsdienst doen, moet de overheid zich in principe helemaal niet inlaten. Nadrukkelijk stellen we op deze plaats dat de SGP geen tweederangs burgerschap voor moslims of hindoe's voorstelt, zoals de islamitische traditie de dhimmi-status kent voor Joden en christenen. Elke burger, van welke gezindheid ook, heeft recht op zijn eigen geloofsopvatting en is volwaardig burger. Enkel de vrijheid om aan die geloofsopvatting in de publieke ruimte onbegrensd invulling te geven, staat voor de SGP ter discussie.

Waar de SGP bovendien bezwaar tegen maakt, is dat de gelijkstelling van alle godsdiensten en levensbeschouwingen zozeer tot een bestuurlijke bezweringsformule is geworden, dat dit het zicht op de karakteristieken van de islam versluiert, en daarmee ook de dreiging die er van de radicale islam uitgaat, onderschat.

3.1.1. **Ambtseed en vrijheid van godsdienst**

De verhouding tussen de ambtseed en de godsdienstvrijheid willen we hier afzonderlijk aan de orde stellen. Verbiedt die ambtseed niet om in de huidige situatie standpunten in te nemen die op gespannen voet staan met de gangbare interpretatie van godsdienstvrijheid? Onze vertegenwoordigers hebben inderdaad een eed afgelegd op de Grondwet, waarin de godsdienstvrijheid verankerd is. Deze eedaflegging omvat ook altijd een element van verklaarde loyaliteit aan de bestaande wetgeving². Ook impliceert de eed een afbakening van bevoegdheden en verantwoordelijkheden: raadsleden en wethouders hebben een heel andere bevoegdheid dan Kamerleden en ministers.

De ruimte voor gemeentebestuurders om zich tegen de komst van een moskee op grond van de geldende wet- en regelgeving te verzetten, hangt af van de concrete casus. Gaat het om de verkoop van gemeentelijke grond ten behoeve van de bouw van een moskee dan zijn er meer mogelijkheden, dan wanneer het bijvoorbeeld gaat om het verlenen van een bouw-

vergunning ten behoeve van een moskee. In het laatste geval mag de aanvraag voor een bouwvergunning slechts getoetst worden aan het bestemmingsplan en de bouwverordening. Andere gronden dan strijdigheid hiermee worden niet erkend (limitatief-imperatief stelsel). Raadsleden dienen zelf alert te zijn op welke (creatieve) wijze zij hun verzet tegen dergelijke plannen het meest geloofwaardig en constructief gestalte kunnen geven. Er moet in ieder geval naar gestreefd worden om – bij welk noodgedwongen stemgedrag dan ook – een heldere verklaring af te geven omtrent de motieven achter het stemgedrag. Het verwijt van hypocrisie zou terecht zijn, indien we onze werkelijke drijfveren zouden versluieren. Ten aanzien van de leden van de Tweede Kamer kan in dit kader nog worden opgemerkt, dat het afleggen van de eed op de grondwet geschiedt mét insluiting van die artikelen die herziening van de grondwet mogelijk maken. Een Kamerlid mag zich inzetten voor verandering van de grondwet, ook van de formulering van de grondrechten.

Mocht een SGP-raadslid de bouw van een moskee niet kunnen verhinderen, dan kan hij vervolgens nog wel een rol spelen in de discussie over de plaats en vormgeving van de moskee, alsook in de discussie over de marges waarbinnen ruimte gelaten wordt voor gebedsoproepen. De SGP vindt het van groot belang dat het christelijke gelaat van de publieke ruimte – denk aan de alomtegenwoordige kerktorens – niet

verdrongen wordt door de komst van megamoskeeën. Als de komst van moskeeën onvermijdelijk is, is het minste wat verlangd mag worden dat zij in het straatbeeld passen en de omgeving niet gaan domineren. Opzichtige megamoskeeën horen hier niet thuis. Datzelfde geldt voor de oproepen tot gebed van de minaret. We verwijzen naar de politieke discussies in Rotterdam en Leiden over megamoskeeën en in Zeist over de gebedsoproepen.

3.2. **Islam en de vrijheid van meningsuiting**

Veel moslims hebben over diverse onderwerpen afwijkende standpunten van de meerderheid van de Nederlandse bevolking. Denk aan een onderwerp als homoseksualiteit of de positie van de vrouw. Nu blijkt uit de jurisprudentie over de vrijheid van meningsuiting dat moslims, evenals christenen, de ruimte hebben om – afhankelijk van de context waarin ze het zeggen – een afkeurend oordeel uit te spreken over bijvoorbeeld homoseksualiteit. In de botsing tussen de verschillende grondrechten prevaleren dan de vrijheid van godsdienst en de vrijheid van meningsuiting boven het gelijkheidsbeginsel in onze Grondwet.

Heel anders wordt het wanneer moslims, mondeling of in publicaties, de vrijheid van meningsuiting gebruiken om op basis van hun godsdienstige overtuiging op te roepen tot het toepassen van geweld (bij-

voorbeeld tegen homoseksuelen) of tot het deelnemen aan de jihad (elders in de wereld of tegen de westerse samenleving). Zulke uitingen komen in de buurt van het verboden boek van Hitler, *Mein Kampf*. In deze paragraaf willen we het wettelijke kader bespreken waarbinnen iets tegen dergelijke uitingen gedaan kan worden, om vervolgens het standpunt van de SGP te formuleren.

Uitingen kunnen door de rechter strafbaar bevonden worden wanneer aan drie voorwaarden is voldaan: 1. De uiting moet een beledigend karakter hebben; 2. De context waarin de uiting gedaan is neemt het beledigende karakter niet weg; 3. De uiting moet nodeloos grievend zijn.

Uit het optreden van het Openbaar Ministerie en uit de jurisprudentie blijkt dat met deze criteria tamelijk ruim wordt omgegaan. Zo werd er in 2004 een discussie gevoerd over het boek 'De weg van de moslim', waarin geschreven is dat wie schuldig is aan sodomie, gedood moet worden. Ter toelichting meldt het boek dat een zekere Ibn Abbès, een islamitische rechtsgeleerde, zei: 'Men zoekt de hoogste constructie, waarvan men ze vanaf het terras met het hoofd naar beneden gooit, vervolgens doodt men ze met stenen'. Het OM was van mening dat dit geen strafbare uiting is. Het is slechts een zakelijke weergave van het standpunt van een moslimgeleerde, een toelichting op de heilige geschriften. Los van de context is de uiting beledigend voor homoseksuelen, maar de context ontnemt er het strafbare karakter

aan. Derhalve ging het OM niet over tot vervolging.

Wat het OM echter onvoldoende meewoog was dat het voorwoord van deze herdruk uit 2000 de moslimgelovigen expliciet oproept zich aan de oude voorschriften in De weg van de moslim te conformeren. Dat plaatst de publicatie in een ander licht.

In het Tweede Kamerdebat over De weg van de moslim (28 april 2004) heeft de SGP waakzaamheid bepleit tegenover uitingen die islamitisch fundamentalisme voeden, en een daadkrachtig optreden tegen uitingen die over de schreef gaan. Het is van belang om niet alleen te kijken naar de uiting zelf, maar ook naar het functioneren daarvan binnen de moslimgemeenschap. Wordt De weg van de moslim veel gekocht en gelezen? Worden de voorschriften erin nageleefd door moslims? Kan de vraag ernaar te maken hebben met een groeiende militante manifestatie van de islam? Dergelijke vragen moeten bij de beoordeling van de uiting betrokken worden. Het antwoord erop kan nog zwaarwegender zijn dan het karakter van de uiting zelf. De uiting kan het karakter hebben van een zakelijke toelichting op een onderdeel van de soenna of een sharia-bepaling, terwijl ze functioneert als een rechtvaardigingsgrond voor discriminatie, haat of gewelddadig optreden. Wanneer de aandacht te zeer zou uitgaan naar de uiting zelf, kan dat namelijk consequenties hebben voor de vrijheid die

er in Nederland is voor het bezitten en lezen van de Bijbel. We kunnen dat met een voorbeeld uit hetzelfde boek De weg van de moslim toelichten. In het boek wordt aan moslimmannen voorgehouden hun echtgenotes te slaan indien zij volhardten in wangedrag. Het OM boog zich ook over deze passage. Het concludeerde dat deze passage rechtstreeks geënt was op Koransoera 4:34: 'Indien men deze tekst strafbaar zou achten, dan zou men, consequent zijnde, de Koran zelf strafbaar moeten achten' (brief van de Minister van Justitie aan de Tweede Kamer d.d. 22 april 2005, 'Beslissing niet-vervolgning OM inzake enkele geschriften'). Trekken we de parallel met het Oude Testament en denken we aan bepaalde teksten uit de wraakpsalmen, dan zou een dergelijke benadering risico's met zich meebrengen. Cruciaal is hoe een tekst uit een heilig document functioneert binnen een religie. Teksten uit het Oude Testament kunnen oproepen tot het uitroeien van goddelozen, bijvoorbeeld in het specifieke kader van de inbezitting van het land Kanaän door het volk Israël, maar de gangbare Schriftuitleg is dat zulke

teksten geen oproep bevatten voor christenen anno nu. Evenzo kan een Korantekst of een sharia-bepaling een gewelddadig karakter hebben, en dan ook nog eens bekrachtigd worden door de uitleg van hedendaagse islamitische wetgeleerden. Dat verschil moet absoluut meegewogen worden in het beoordelen van een uiting. Hoe dan ook kunnen we constateren dat er, ondanks teksten in het Oude Testament waarover seculiere mensen zouden kunnen struikelen, geen christelijke parallel bestaat van boeken als De weg van de moslim. Een andere discussie die in het kader van de vrijheid van meningsuiting gevoerd wordt betreft de smalende godslastering. Deze discussie is losgebarsten na de moord op columnist en cineast Theo van Gogh eind 2004. De discussie draait om het punt of je andere burgers mag beledigen en kwetsen in hun diepste godsdienstige levensovertuiging. Artikel 147 van het Wetboek van Strafrecht verbiedt dat. Sommige politieke partijen wilden deze wetsbepaling schrappen, maar vooralsnog heeft de Kamer besloten hiervan af te zien. De SGP bepleit een revitalisering van deze slapende wetsbepaling. Het is zonder meer wenselijk dat in onze samenleving het thema godsdienst met open vizier besproken kan worden. Stevige kritiek op de inhoud van de islam moet mogelijk zijn. Maar dat betekent niet dat men zich bij het uiten van kritiek zou mogen bedienen van onnodig grievende uitspraken. Dat is iets waaraan Theo van Gogh zich helaas wel schuldig heeft gemaakt, een vaststel-

ling die de moord op hem nimmer kan verontschuldigen. Het is een goede zaak dat er weer aandacht is gekomen voor het verbod op smalende godslastering. Het zou nog beter zijn als de genoemde wetsbepaling ook daadwerkelijk gehandhaafd werd. Ten diepste moet het bij deze bepaling evenwel niet gaan om bescherming van godsdienstige gevoelens, maar om het strafbaar stellen van het lasteren van de naam van God.

Samenvattend: ook in de discussies over vrijheid van meningsuiting staat de islam regelmatig op de agenda. De overheid zal daadkrachtig moeten optreden tegen islamitische oproepen tot geweld of vormen van haat zaaien. Gelet op de recente ontwikkelingen binnen de moslimgemeenschap is de kans dat het daarvan moet komen toegenomen. Wat het publieke debat over religie in de Nederlandse samenleving betreft, dit debat moet intensief gevoerd kunnen worden. Wel dient als grens in acht genomen te worden dat onnodig grievende uitlatingen voorkomen moeten worden. De overheid heeft daarop toe te zien.

3.3. Islam en het discriminatieverbod

Moslims en gereformeerde christenen worden vaak in één adem genoemd wanneer het gaat over discriminatie van vrouwen en homoseksuelen. Nu is het zo dat zowel moslims als gereformeerde christenen een andere visie hebben op de positie

van de vrouw en op homoseksualiteit dan wat gangbaar is in onze samenleving. In deze paragraaf staat de vraag centraal of moslims en gereformeerde christenen inderdaad vrouwen en homoseksuelen discrimineren, waarbij ook de vraag aan de orde is of de visie van beide bevolkingsgroepen op beide thema's wel dezelfde is. We gaan ook in op discriminatie van Joden. Daarna geven we aan welke ruimte er volgens ons moet zijn om afwijkende opvattingen te hebben in een democratische samenleving.

3.3.1. Discriminatie van vrouwen

In het gereformeerde denken hebben man en vrouw onderscheiden posities en taken. De man is het hoofd van de vrouw. Die orde heeft God in de schepping gelegd. Dat hoofdschap betekent dat de man in het huwelijk en het gezin de eerst- en eindverantwoordelijke is. Het betekent ook dat de vrouw in de kerk geen ambten vervult, maar alleen de man. In de sfeer van het openbaar bestuur betekent het dat aan de man politieke ambten toekomen. Als het gaat om taken, dan zijn verzorgende en opvoedende taken primair voor de vrouw bestemd. Door de verschillende taken die hen opgelegd zijn, vullen man en vrouw elkaar op harmonieuze wijze aan. Ondertussen betekent dit verschil in positie en taken tussen man en vrouw niet dat ze ongelijkwaardig zouden zijn. Gelijkwaardigheid betekent niet dat iedereen dezelfde positie inneemt. Mensen nemen verschillende posities in in

het maatschappelijke leven als gevolg van verschil in leeftijd, kwaliteiten, opleidingsniveau, financieel vermogen enzovoort. Dus ook wanneer mensen om reden van geslacht verschillende posities innemen, impliceert dat nog geen ongelijkwaardigheid. De Nederlandse overheid biedt gereformeerde christenen de ruimte om dit onderscheid te maken. Slechts in één geval heeft de rechter zich uitgesproken tegen het gemaakte onderscheid, en wel tegen het juridisch uitsluiten van vrouwen van lidmaatschap van de SGP. De rechter heeft de Staat der Nederlanden opgedragen maatregelen te treffen tegen de SGP. Aangezien de Staat tegen deze uitspraak in hoger beroep is gegaan, is voorsnog onzeker welke ruimte er voor de SGP blijft om het huidige standpunt metterdaad te blijven huldigen.

Kijken we nu naar het traditionele islamitische denken over de vrouw. Ook in de islam is sprake van verschillende posities van man en vrouw. Volgens de sharia heeft de vrouw minder rechten dan de man als het gaat om het huwelijk, echtscheiding, voogdij, erfeniskwesties, het getuigen in rechtszaken, het bekleden van openbare functies en het uitoefenen van politiek gezag. Anders dan in het gereformeerde denken heeft de vrouw op allerlei terreinen een zwakkere juridische positie dan de man. Alleen leidt dit in de Nederlandse samenleving niet tot een juridisch zwakkere positie van moslimvrouwen. De Nederlandse wetgeving laat immers geen ruimte voor elementen uit de sharia

die de positie van de vrouw betreffen. Ondertussen is er in de praktijk onder Nederlandse moslims wel sprake van ongelijkwaardige behandeling van vrouwen. Verbieden om naar buiten te gaan, geweldpleging tegen vrouwen in de huiselijke sfeer, het achterlaten van vrouwen in het buitenland tijdens een vakantie, het zelfs doden van vrouwen bij geschonden familie-eer (eerwraak), het zijn allemaal fenomenen die zich regelmatig voordoen in de Nederlandse moslimgemeenschap. Deze fenomenen zijn te verklaren vanuit de gedachte dat de vrouw eigendom is van de man. Normaliter is hij de trotse bezitter van zijn vrouw, maar wanneer nodig kan hij met haar doen wat hij wil.

De Nederlandse rechtsorde gaat uit van gelijke behandeling van mannen en vrouwen. Die gelijke behandeling strekt zich uit van het burgerlijk recht (huwelijkswetgeving) tot de publieke ruimte (positie van vrouwen in maatschappij en politiek). De SGP heeft tegen veel van dergelijke bepalingen geen bezwaar, maar tekent wel principieel verzet aan tegen een onbijbels emancipatiestreven. Van daaruit blijft zij ruimte vragen voor de mogelijkheid voor verenigingen om een eigen lidmaatschapsbeleid te hanteren. Gelijkwaardigheid van man en vrouw betekent niet dat ze volstrekt identieke posities moeten bekleden. Het moet mogelijk zijn en blijven dat mannen en vrouwen in onderlinge afstemming eigen taken en verantwoordelijkheden uitoefenen.

Wat de misstanden in de islamitische gemeenschap betreft, deze moeten voor zover mogelijk op krachtige wijze strafrechtelijk aangepakt worden. Vooral eerwraak is een misdrijf dat hoog op de agenda van het OM terecht moet komen. De frequentie waarmee eerwraak voorkomt, vraagt om een aanpak met vergelijkbare energie als de aanpak van de georganiseerde misdaad³. Binnen de islamitische gemeenschap zal breed een discussie op gang moeten komen over de visie op de vrouw. Zij is geen bezit van de man, maar gelijkwaardige partner van de man. De Nederlandse samenleving moet die boodschap duidelijk uitdragen, en ook geen ruimte moeten bieden voor de door de islam gelegitimeerde polygamie, die niet alleen in strijd is met de bijbelse scheppingsorde, maar ook de positie van de vrouw ondermijnt.

3.3.2. Discriminatie van homoseksuelen

Discriminatie op grond van seksuele geaardheid is verboden volgens artikel 1 van onze Grondwet. Zowel gereformeerde christenen als moslims veroordelen de homoseksuele praxis als zonde. Dat leidt dus tot politieke discussies over de ruimte die er in onze samenleving voor zulke standpunten moet zijn. Laten we echter eerst kijken naar die standpunten zelf. In de reformatorische gezindte wordt de opvatting breed gedeeld dat een homoseksuele leefwijze ontoelaatbaar is, maar dat tegelijkertijd personen met een homofiele geaardheid volstrekt in liefde bejegend

moeten worden. Zij verdienen een liefdevolle begeleiding door medechristenen. De gedachte dat mensen vanwege homoseksuele activiteiten of relaties ter dood gebracht moeten worden of lijfstraffen dienen te ontvangen, is aan de christelijke visie vreemd.

Diezelfde gedachte is echter niet vreemd aan de islam. Op homoseksuele activiteiten (sodomie) staat in een aantal islamitische landen, waar de sharia nog steeds geldend recht is, de doodstraf. Die doodstraf kan op verschillende manieren uitgevoerd worden: levend begraven, van een hoog gebouw afwerpen of stenigen. De straf op lesbische activiteiten is minder zwaar: vijftig zweepslagen of een periode van een aantal maanden gevangenschap. Op herhaalde overtreding van de shariabepalingen door lesbische vrouwen staat wel de doodstraf. In landen als Saoedi-Arabië en Iran worden deze straffen daadwerkelijk in de praktijk gebracht. Moderne imams in Westerse landen zijn even duidelijk in hun veroordeling van homoseksualiteit, maar richten hun pijlen doorgaans op het voorkomen van homoseksuele activiteiten door jonge moslims. Uiteraard hebben moslims in Westerse landen niet de mogelijkheid om de shariastraffen op te leggen aan homoseksuele geloofsgenoten. Sociale discriminatie van homoseksuelen vindt veel plaats in islamitische landen, maar ook in moslimgemeenschappen in West-Europa. De SGP is er voorstander van dat in de Nederlandse samenleving de wettelijke erkenning van homoseksuele relaties

teruggedraaid wordt. Het homohuwelijk moet weer verboden worden. Er moet ruimte blijven om open en eerlijk homoseksualiteit te kunnen veroordelen als zonde. Ook moet de mogelijkheid voor scholen en andere instellingen om op levensbeschouwelijke gronden homoseksuele kandidaten voor vacatures te weigeren, behouden blijven.

Ten aanzien van de islam in Nederland is het van belang om duidelijk te maken dat het uitvoeren van lijfstraffen of zelfs de doodstraf op homoseksuele activiteiten ontoelaatbaar is in onze samenleving. Het eerder genoemde boek *De weg van de moslim*, dat in Nederlandse moskeeën verkrijgbaar is, laat zien dat dergelijke gedachten onder Nederlandse moslims leven. Ze kunnen aanleiding geven tot een haatdragende, gewelddadige bejegening van homoseksuelen. Zo'n bejegening staat haaks op het christelijke liefdesgebod dat zich uitstrekt tot alle mensen.

3.3.3. Discriminatie van Joden

Bijzondere aandacht verdient de discriminatie van Joden door moslims. De vroege profeet Mohammed stelde zich gematigd op jegens het jodendom. Die houding was ingegeven door strategische overwegingen. Later, toen hij aanhang verwierf, veranderde zijn houding in politiek antagonisme en geweldgebruik jegens Joden. Dat komt tot uiting in de latere Koransoera's die veel afwijzender zijn over het jodendom. In de ahadith, de islamitische overlevering over Mohammeds leven en woorden, is

het beeld nog negatiever dan in de Koran, variërend van distantie en scheiding tot openlijke verklaringen van vijandschap. De houding van moslims in het Midden-Oosten jegens Israël en de Joden laat zien dat de Koran en de traditie op dit punt wel degelijk serieus genomen worden. De trieste werkelijkheid is dat mét de groei van de islamitische gemeenschap in Nederland ook (de voedingsbodem voor) Jodenhaat toeneemt. De jaarrapportages van het CIDI (Centrum voor Informatie en Documentatie Israël) laten zien dat bijna de helft van alle gemelde antisemitische uitingen toegeschreven moet worden aan personen van Noord-Afrikaanse afkomst. We noemen in dit verband ook het anti-Joodse klimaat op islamitische discussiesites en op Arabische zenders die via Internet of TV in Nederland ontvangen kunnen worden en vele Nederlandse moslims bereiken, en ten slotte de videobanden die in moskeeën en islamitische boekwinkels te koop zijn.

De vraag is wat tegen deze islamitische Jodenhaat gedaan kan worden. We beginnen met de opmerking dat zolang de Koran en de traditie niet herschreven worden, moslims altijd Joden kunnen haten met de Koran in de hand. Met andere woorden: zolang de Nederlandse moslims hun bronnen serieus nemen, zal er ook sprake zijn van Jodenhaat. Vice versa is het een noodzakelijke voorwaarde dat moslims afstand nemen van wat de Koran en de traditie over Joden zeggen, om tot een betere verhouding met Joden te komen.

Dat is een persoonlijke verantwoordelijkheid van moslims, in het bijzonder van opinieleiders in islamitische kring. Echter, ook Nederlandse politici en opinieleiders moeten de islamitische gemeenschap confronteren met dit erfgoed, opdat het afgezworen zal worden. Uiteraard zal dat op de juiste toonhoogte moeten gebeuren. De geschiedenis van de Joden in Nederland vóór de komst van de islam telt immers ook zwarte bladzijden en ook het huidige antisemitisme is zeker niet exclusief islamitisch.

Een tweede actiepunt is het besteden van ruime aandacht aan de geschiedenis van het Jodendom, inclusief de shoah, voor zover dat raakpunten heeft met de Nederlandse geschiedenis, in inburgeringscursussen. Aan racisme en de bestrijding daarvan wordt in deze cursussen nagenoeg alleen in algemene termen aandacht besteed. Juist echter omdat zowel onder nieuw- als oudkomers zich veel moslims bevinden, is het van het grootste belang om in deze cursussen duidelijk te maken dat antisemitisme onacceptabel is in onze samenleving.

Ten derde moet de overheid echt werk gaan maken van de bestrijding van antisemitisme op Internet en in de media. Concreet gaat het om antisemitische uitingen die voorkomen op TV-zenders als Al Jazeera, Iqra en Al Alam. Deze Arabische zenders worden door veel Nederlandse moslims bekeken. De overheid kan zelf de hier te lande gevestigde satellietbedrijven verbieden om bepaalde zenders door te laten. Hetzelfde geldt voor hier gevestigde Internet service providers. Dergelijk optreden door de overheid zal altijd gepaard moeten gaan met initiatieven om andere landen van de EU tot hetzelfde te bewegen. Voor het opsporen van antisemitisme op Internet is in praktische zin researchcapaciteit nodig, net zoals die ook vrijgemaakt wordt voor de opsporing van kinderporno en terroristische netwerken.

3.4. Sharia en Nederlandse rechtsorde

Naarmate de omvang van de islamitische gemeenschap toeneemt, zal de rechterlijke macht meer geconfronteerd worden met de vraag of bepaalde elementen uit het islamitische recht (de sharia) te incorporeren zijn in het Nederlandse recht. Vooral op het terrein van het personen- en familierecht zal die vraag zich voordoen. Op deze vraag kunnen in beginsel drie antwoorden gegeven worden: algehele afwijzing van het islamitische recht; erkenning van het islamitische recht als een officiële

rechtsbron; en informele erkenning van elementen uit het islamitisch recht door de rechter.

In de Canadese deelstaat Ontario heeft de vraag voorgelegen of de sharia als officiële rechtsbron erkend moet worden. Uiteindelijk is die vraag tot opluchting van velen ontkennend beantwoord. Het valt niet uit te sluiten dat met een toenemend aantal moslims in Nederland op een gegeven moment geclaimd zal worden dat elementen uit de sharia officiële erkenning vinden in het Nederlandse recht. Als het gaat om het huwelijk valt dan bijvoorbeeld te denken aan eenzijdige echtscheiding door verstoting, huwelijksdwang door de vader, het huwen op minderjarige leeftijd, het verbod voor moslimvrouwen om met een niet-moslim man te trouwen en de introductie van het polygame huwelijk. Als het om kinderen gaat, geldt dat de man automatisch de voogdij over de kinderen krijgt als ze ouder dan acht jaar zijn. En in het islamitische erfrecht erft de man tweemaal zoveel als de vrouw.

De SGP wijst klip en klaar een officiële erkenning van het islamitische recht als rechtsbron af. Allereerst omdat de sharia elementen bevat die haaks staan op christelijke rechtsbegrippen. Dat mag blijken uit de hierboven genoemde voorbeelden uit de sharia. En ten tweede omdat Nederland een traditie heeft van uniform geldend recht. Zo bepaalt de Wet Algemene Bepalingen (die uit 1829 dateert) dat het Nederlandse burgerlijke recht van gelijke toepassing is op Nederlanders en op

vreemdelingen die hier verblijven (tenzij een lagere wet anders bepaalt of voor vreemdelingen een uitzondering maakt). Geen officieel pluralisme van rechtsbronnen dus.

Wel kan de rechter bij de invulling van open normen als 'het belang van het kind' of 'redelijkheid en billijkheid' rekening houden met de godsdienstige opvattingen in een gezin. Zolang hij daarbij geen uitspraken doet die strijden met de bedoeling van de wetgever, hoeft hier geen probleem van te worden gemaakt. Wanneer dat wél het geval is, kan de politiek altijd nog ingrijpen.

3.5. Islam, terrorisme en radicalisering

Als gevolg van de terroristische aanslagen in New York, Washington, Madrid, Riyad, Moskou enz. is er een hevige discussie ontstaan over de plaats van de islam in de Westerse samenlevingen. Wat Nederland betreft, is deze discussie sterk geïntensiveerd door de moord door Mohammed B. op cineast en columnist Theo van Gogh, 2 november 2004. Echter, ook al vóór deze moord was de discussie gaande. Sympathiserende reacties op de aanslagen van 11 september 2001, signalen van het ronselen van moslimjongeren voor de jihad elders in de wereld, de verkoop in moskeeën van boeken en video's die aanzetten tot haat en geweld jegens de Westerse samenleving, preken van imams met een vergelijkbare boodschap, het

waren allemaal signalen dat er iets broeit onder delen van de Nederlandse moslimgemeenschappen. Toen na de moord op Van Gogh het bestaan van de zogenaamde Hofstadgroep ontdekt werd, kreeg de bestrijding van islamitisch radicalisme en ontluikend terrorisme de hoogste politieke prioriteit.

Sinds 11 september 2001 heeft de regering talloze maatregelen genomen om terrorisme te bestrijden. Die maatregelen betroffen zowel wetgeving als beleid. Op diverse terreinen hebben deze maatregelen ook echt effect gehad. Zo is de Nederlandse aanpak van de financiering van radicale organisaties voorbeeld geworden voor de VS en andere Westerse landen. Het gaat erom de aandacht voor islamitisch geïnspireerd terrorisme niet te laten verslapen. Dit nieuwe fenomeen in de Westerse samenleving zal nog vele jaren inzet blijven vergen.

Minstens zo belangrijk als de aanpak van terrorisme of activiteiten die daarop gericht zijn, is het tegengaan van radicalisering onder moslims. Radicalisering is een proces dat zich onder de maatschappelijke oppervlakte voltrekt. Radicale opvattingen ontstaan tussen de oren. Ze zijn geen verdacht pakketje dat je onschadelijk kunt maken. Het tegengaan van radicalisering moet vanuit verschillende invalshoeken geschieden.

Allereerst is het verstandig om in de bejegening van moslims en in het spreken over de islam de juiste woorden te kie-

zen. De manier waarop destijds Theo van Gogh en Ayaan Hirsi Ali in hun pamfletfilm *Submission de islam* neergezet hebben, is onnodig polariserend. Het is mogelijk om eerlijke kritiek te geven zonder onnodig grievend te zijn. Dat overigens het kiezen van de juiste toon niet voldoende is, moge blijken uit de doodsbedreigingen die de gematigde Amsterdamse burgemeester Job Cohen uit islamitische hoek ontvangen heeft.

Naast het kiezen van de juiste toon in het islamdebat, is het ook wenselijk om zelfkritiek te uiten op onze samenleving. Niet om daarmee de dreiging van moslimradicalisme te relativiseren, maar wel om te voorkomen dat de Westerse samenleving geïdealiseerd wordt. De door een liberale mensvisie ingegeven abortuswetgeving heeft in de Nederlandse samenleving al tot tienduizenden doden geleid. Evenals de radicale islam kan daarom het liberalisme fungeren als een gewelddadige ideologie, zij het dat het liberale gebruik van geweld jegens ongewenste personen keurig wettelijk geregeld is. Een andere uitwas is de volledige acceptatie van geweldfilms in het Nederlandse amusement, die de drempel voor geweldgebruik door jongeren verlagen. Kritiek op de islam kan dus nooit zonder ook kritiek te hebben op de liberale Westerse samenleving.

Tot zover over de eigen houding ten aanzien van de islam.

Veel moeilijker en ongrijpbaarder is het aanpakken van de endogene bronnen van

radicalisering. In hoofdstuk 1 is ingegaan op de theocratische dimensies van de islam. Daarbij is gewezen op de tendens in de moderne islam om de jihad te voeren tegen de Westerse samenleving, dit onder invloed van de herontdekking en verwerking van het werk van de Middeleeuwse theoloog Ibn Taymiyya door de Egyptische radicale Korancommentator en geëxecuteerde activist Sayyid Qutb. Dit gedachtegoed lag ook ten grondslag aan de aanslagen van 11 september 2001 en aan de moord op Theo van Gogh. Veel jonge moslims verkeren in een identiteitscrisis en zweven tussen twee culturen, de traditionele moslimcultuur van hun ouders en de zondige, verworpen Westerse cultuur met haar verleidingen. Zij zoeken vastheid in het radicale islamitische denken. Zij zoeken elkaar in toenemende mate op buiten de gewone moskee, in huiskamers en op andere ontmoetingsplaatsen. Internet is niet de minst belangrijke daarvan. De eerste verantwoordelijkheid voor het tegengaan van radicalisering ligt bij de moslimgemeenschap zelf. Moslims zullen zich intern en extern moeten verantwoorden over de manier waarop zij omgaan met begrippen in hun godsdienst die een aanknopingspunt of rechtvaardiging kunnen bieden voor religieus geïnspireerd geweld. Ouders, docenten en geestelijk leiders hebben de taak om jongeren van het radicale pad af te houden en hen ervan te overtuigen dat ze alleen toekomst hebben in Nederland als ze zich ook als volwaardig burger gedragen.

De pijlen van de overheid moeten gericht zijn op vroegtijdige signalering. Die signalering moet vooral plaatsvinden in de wijken (via contactpersonen met de lokale overheid) en op de scholen (docenten moeten daarop getraind worden). Zulke personen hebben het meest directe contact met jongeren bij wie zij signalen waarnemen van radicalisering. Zij moeten er echter wel op getraind worden om die signalen te herkennen en vroegtijdig door te geven. Lokale overheden hebben de taak om een frequent en goed contact te onderhouden met moskeebesturen, wijkcentra, islamitische culturele stichtingen en verenigingen, om te weten wat er leeft onder moslims. Echter, ook de KLPD en de AIVD hebben een belangrijke signaleringstaak. Er moet evenveel capaciteit aan internetrecherche vrijgemaakt worden voor opsporing van moslimradicalisme als voor opsporing van kinderporno. Zover is het nog lang niet. Een zoektocht van twee minuten op Internet levert al te veel kwalijke treffers op. Er is een cultuuromslag nodig bij de opsporingsactiviteiten om alert te zijn op jongeren die blijik geven van radicalisering door hun uitingen op Internet. Een laatste punt over radicalisering betreft de vraag hoeveel stille steun er is onder moslims voor wat geradicaliseerde personen uit hun midden (willen) ondernemen. Het is van belang om helder zicht te krijgen op het klimaat in islamitische kring. Dat is niet alleen een taak van politie en recherche, maar ook van islamkenners, lokale overheden, sociaal werkers enz.

3.6. Islam, onderwijs en geestelijk kader

Nederland telt inmiddels enkele tientallen islamitische basisscholen. Met enige regelmaat worden er aanvragen gedaan voor de stichting van een nieuwe islamitische school. Uiteraard moet een dergelijke aanvraag voldoen aan een aantal criteria. Deze criteria hebben een godsdienstneutraal karakter. Het uitvloeisel van artikel 23 van onze Grondwet is dat de overheid ruimte biedt voor bijzondere scholen op godsdienstige grondslag, van welke godsdienst dan ook. Christenen zijn voor de stichting van scholen volledig afhankelijk van dit wettelijke kader, net zo goed als moslims. De SGP heeft niet de mogelijkheid om tegen individuele aanvragen van scholen voor voortgezet onderwijs te stemmen, hetzij islamitische, hetzij seculiere scholen, hoe graag wij ook zouden willen dat er alleen scholen waren waar de Bijbel open gaat. Het is een eigen bevoegdheid van de Minister van Onderwijs om op basis van het wettelijk vastgestelde kader aanvragen voor de stichting van een school voor voortgezet onderwijs goed te keuren. De SGP spreekt wel haar diepe verdriet uit over het feit dat het aantal islamitische scholen groeit. Overigens is dat verdriet evenzeer aanwezig over elke nieuwe seculiere school. Het gaat er ons immers om dat kinderen de weg tot het heil gewezen wordt.

Als het gaat om een islamitische basisschool, ligt de zaak iets anders als bij een

school voor voortgezet onderwijs. Daarbij is de lokale politiek betrokken. Idem als bij het verlenen van een vergunning voor moskeebouw zijn ook hier de mogelijkheden nauwelijks aanwezig om op religieuze gronden bezwaar te maken tegen het verlenen van een bouwvergunning of de bestemming van gemeentelijke grond. Ook hier geldt: of een SGP-raadslid nu voorstemt of tegenstemt, hij zal moeten verwoorden welke godsdienstige motieven daarbij voor hem een rol spelen. In 2002 zijn de islamitische scholen in Nederland in de politieke belangstelling geraakt vanwege de verdenking dat in de godsdienstles ideeën overgedragen worden die haaks staan op de waarden van onze samenleving. De BVD (nu AIVD) bracht een rapport uit waaruit bleek dat een vijfde van de islamitische scholen deels gefinancierd wordt door islamitische organisaties in het buitenland, vooral vanuit Turkije en Saoedi-Arabië, en dat sommige bestuursleden van die scholen sympathiseren met radicaal islamitische organisaties en opvattingen. En, zo bleek verder, nogal wat docenten in het godsdienstonderwijs en het onderwijs in eigen taal bleken fel gekant te zijn tegen integratie in de Nederlandse samenleving, dan wel er een radicaal-islamitische visie op na te houden. Op de meeste islamitische scholen was overigens niets aan de hand. Maar de onderzoeksresultaten nopen wel tot een kritisch volgen van de ontwikkelingen in het islamitisch onderwijs. De SGP pleit ervoor om de huidige instrumenten voor

onderwijstoezicht actief te benutten om te voorkomen dat islamitische scholen broedplaatsen worden van een vijandige houding jegens onze samenleving. Het is echter niet wenselijk om het stelsel van bijzonder onderwijs als zodanig op te schop te nemen om dit gevaar het hoofd te bieden. Daarvoor heeft dat stelsel zijn waarde te zeer bewezen. Pogingen om het bijzonder onderwijs af te schaffen komen nogal eens voort uit de totale misvatting dat islamitisch onderwijs en protestants godsdienstonderwijs op één lijn te stellen zouden zijn en beide een gevaar voor de samenleving vormen.

Een andere onderwijskwestie betreft de opleiding van islamitisch geestelijk kader: de imams en de geestelijk verzorgers. Zowel vanwege interne verdeeldheid van de islamitische gemeenschap als vanwege het feit dat imams uit het buitenland vrij gemakkelijk toegang hadden tot Nederland, kwam er niet vanuit de moslims zelf een imamopleiding tot stand. De overheid oefende echter voortdurende druk uit op de islamitische gemeenschap en stelde

een stimuleringssubsidie beschikbaar voor goede voorstellen voor een imamopleiding binnen bestaande en bekostigde hogescholen of universiteiten. Dit heeft ertoe geleid dat vanaf het cursusjaar 2005-2006 een imamopleiding opengesteld is aan - wrang genoeg - de VU te Amsterdam, waarvan het draagvlak onder de Nederlandse moslims twijfelachtig is. De SGP heeft kritiek uitgeoefend op de rol van de regering daarbij. Zij had de totstandkoming moeten overlaten aan de islamitische gemeenschap(en) en zeker geen financiële stimulans mogen geven. Overigens is de achterliggende gedachte van de regering begrijpelijk: onder de 'importimams' uit het Midden-Oosten bevinden zich nogal eens personen met radicale opvattingen. Een Nederlandse imamopleiding zou gematigder zijn en imams 'produceren' die wél passen in onze samenleving.

Het is echter duidelijk dat een imamopleiding hier te lande niet tegemoet kan komen aan die vrees. Een in Nederland opgeleide imam kan zich immers zonder moeite langs andere wegen radicale ideeën eigen maken. Veel belangrijker is dat de overheid, zolang buitenlandse imams nog tot Nederland toegelaten worden, nauwkeurig hun antecedenten onderzoekt en bij welke stichting ze aangesteld worden. Ook is het van groot belang dat de lokale overheid frequent contact houdt met de plaatselijke imams om te weten hoe zij in de samenleving staan en welke boodschap zij overdragen.

3.7. Islam en politieke organisatie

Als het gaat om de islam in Nederland, staan ook op het politieke vlak de ontwikkelingen niet stil. In 2003 werd de Nederlandse afdeling van de Arabisch Europese Liga opgericht. Leider van de beweging was de uit Libanon afkomstige Belg Abou Jahjah. De start van de AEL was een vliegende start: een tournee van Jahjah door Nederland trok grote media-aandacht. De AEL bleek een duidelijke islamitische protestpartij. Ze kwam onder meer voort uit frustratie over falend integratiebeleid, kenmerkte zich door een hevige antizionisme en een sympathiseren met Palestijnen en Iraakse terrorisme, gericht tegen de Israëlische respectievelijk de Amerikaanse bezetting. Haar optreden had een sterk polariserend karakter en bij sommige optredens werden de grenzen van de wet opgezocht. Op dit moment is het tamelijk stil geworden rond de AEL. Het is niet duidelijk of ze actiegroep wil zijn, of dat ze zich zal gaan profileren als politieke partij. Enkele AEL-ers zijn thans behulpzaam bij de oprichting van de Moslim Democratische Partij MDP, waarvan het nog onzeker is of deze ook zal meedoen aan de lokale verkiezingen in 2006. De MDP-in-oprichting heeft haar voorlopig manifest al gepubliceerd. Het manifest is onhelder over de manier waarop het met de sharia om wil gaan. Het wijst 'blinde toepassing' ervan af en benadrukt dat elke tijd op zijn eigen wijze de islamitische voorschriften moet inter-

preteren en toepassen. Het manifest heeft een gematigd karakter. De wettelijke kaders bieden de mogelijkheid aan moslims om een eigen politieke partij op te richten. De oprichting van een islamitische partij in Nederland moet niet noodzakelijkerwijs als een gevaar worden gezien voor de democratie. Politieke partijvorming en deelname aan het democratisch proces kan radicalisering voorkomen. Het hoeft echter niet: een islamitische partij kan, wanneer ze eenmaal zetels verworven heeft, die ook als podium gebruiken voor het uitdragen van radicale ideeën. Ook hier is het van belang waakzaam en alert te zijn. Als er daadwerkelijk een moslimpartij de politieke arena betreedt, dan moeten we met open vizier het politieke debat met die partij aangaan over de vraag wat goed is voor de Nederlandse samenleving. Mocht een islamitische partij echter een gevaar gaan vormen voor de openbare orde vanwege de omhelzing van radicaal gedachtegoed en het daaraan verbinden van praktische consequenties, dan moet een dergelijke partij op grond van art. 1:20 van het Burgerlijk Wetboek verboden worden.

3.8. Islam en immigratiebeleid

De groei van de islam in Nederland is niet in de laatste plaats toe te schrijven aan een ruim immigratiebeleid in het verleden. De keuzes uit het verleden, om permanent verblijf te bieden aan gastarbeiders met

een godsdienstig-culturele achtergrond die niet aansluit bij de Nederlandse identiteit, hebben ons nooit kunnen bekoren, maar zijn nu wel een voldongen feit. De laatste jaren is het toelatingsbeleid strakker geworden. De SGP heeft de aanscherping van het immigratiebeleid in de afgelopen jaren consequent gesteund. De onbeheersbare toestroom van asielzoekers en gezinsmigranten maakten een krachtige beleidswijziging noodzakelijk. De waarneming dat het ruime immigratiebeleid en het dromen over een multiculturele samenleving hand in hand gingen, heeft onze houding mede bepaald. Een grote culturele afstand tot de Nederlandse samenleving is immers vragen om problemen. De vraag is echter of we een koppeling kunnen leggen tussen religie en immigratiebeleid. De mogelijkheden hiervoor zijn beperkt. Het asielbeleid moet altijd ruimte bieden voor mensen die vervolgd worden en wier leven in gevaar is, ongeacht hun religie. De bescherming van hun leven is belangrijker dan de waardering van hun religie. Denk aan de gastvrijheid die Nederland in 1999 betoonde voor Kosovaarse Albanezen (moslims) die ontheemd waren als gevolg van het barbaarse optreden van de orthodoxe Serviërs. Wel kan en mag onze inzet erop gericht zijn om asielzoekers zoveel mogelijk op te vangen in regio van het herkomstland, die vaak nauwer aansluit op hun eigen cultuur en leefwijze. Als het gaat om gezinsvorming en gezinshereniging, mag religie ook geen bepalend

criterium zijn voor de beoordelende autoriteiten. Het aangaan van een huwelijk, het vormen van een gezin en het herstellen van de verbroken gezinsband mogen daarvoor niet onnodig beperkt worden. Het ligt buiten de competentie van de overheid om te bepalen op basis van welke religieuze waarden het gezin wordt gevormd of hersteld.

Dat laat onverlet dat een onbedoeld en ongewenst neveneffect van onze immigratieregels wel is dat de islamitische gemeenschap van buitenaf blijft groeien. Dat geldt overigens in mindere mate ook voor de christelijke gemeenschap. Vooral onder toegelaten asielzoekers uit Afrikaanse landen bevinden zich veel christenen, die hier kerken stichten.

De conclusie is dat de SGP geen directe koppeling tussen religie en immigratiebeleid wil bepleiten, maar bij de vrije beleidsruimte die er is de mate van aansluiting op de historische Nederlandse identiteit en het risico op integratieproblemen wel regelmatig een rol wil laten spelen.

3.9. Islam en buitenlands beleid

De islam is niet alleen een thema voor het binnenlandse beleid, maar ook voor de buitenlandse politieke inzet van de regering, en dat in tweërlei opzicht.

In de eerste plaats zou de regering zich systematisch moeten bezinnen op de invloed van de islam op het Israëlisch-Palestijnse conflict. Wie dit conflict versim-

pelt tot gerechtvaardigde etnische grieven van Palestijnse zijde en onnodige repressie van Israëlische zijde, miskent deze invloed. Zowel onder het Palestijnse volk, als in de omringende Arabische landen, is het islamitische wereldbeeld bepalend voor de houding jegens Israël en het Joodse volk. Israël is daarin een vervelend stukje niet-islamitisch land in het verder islamitische Midden-Oosten. Dat land moet terug gewonnen worden voor de islam. Het territorium is immers van de moslims geweest? Dat geldt in het bijzonder voor Jeruzalem. Daarnaast is er het virulente antisemitisme, dat zijn wortels heeft in de Koran en de latere traditie. In de landen die Israël omringen is antisemitisme integraal onderdeel van het dagelijkse politieke en maatschappelijke discours. De regering zou deze godsdienstige dimensie moeten verwerken in haar analyse van het Israëlisch-Palestijnse conflict. Het zal ook praktische gevolgen moeten hebben voor de Nederlandse opstelling. Veel meer dan nu zal Nederland erop in moeten zetten dat Arabische landen intern de massamedia aanpakken om antisemitisme te bestrijden. Verder zal Nederland het karakter van zijn betrekkingen met deze landen moeten afstemmen op het al dan niet tonen van een daadwerkelijk constructieve en verzoenende opstelling jegens Israël. Dat geldt niet alleen Iran, maar ook landen als Syrië, Libanon en Egypte. Uiteraard is dit niet alleen een bilaterale kwestie. Ook de EU moet haar opstelling terzake herzien. Van 'appeasement' in de vorm van associatieak-

koorden en handelsakkoorden kan geen sprake zijn, zolang de Arabische landen hun opstelling niet veranderen. Nederland en de EU moeten zich ook sterk maken om in de VN het anti-Israëlische blok van Arabische landen en vroegere koloniën open te breken. In de tweede plaats zal de regering de ogen moeten openen voor de structureel repressieve bejegening van christenen in moslimlanden als Iran, Eritrea en Turkmenistan. Die repressie is geen toeval, maar heeft diepe religieuze wortels. Hiervoor is naar onze mening in het algemeen te weinig aandacht. De consequentie hiervan voor het overheidsbeleid inzake vrijheid van godsdienst is dat de regering niet incidentgericht moet optreden, wanneer hier of daar weer christenen gearresteerd zijn. Er zal een consequente, intensieve dialoog met deze landen gevoerd moeten worden over de ruimte die er is voor christenen om hun geloof in vrijheid te belijden en te beleven. Daarbij moeten desnoods politieke drukmiddelen, zoals het niet langer verlenen of het verminderen van ontwikkelingsgeld, niet geschuwd worden.

3.10. Moslims als medeburgers

In de voorgaande paragrafen hebben we veel kritische vragen gesteld aan de islam, en daarmee ook aan onze islamitische medeburgers. Op deze plaats willen we nogmaals stellen dat moslims volwaardige medeburgers zijn en dat velen van hen blijf geven van hun toewijding aan de Nederlandse samenleving. Onze gezamenlijke oorsprong, of we nu moslim, christen of seculier zijn, ligt in het paradijs. God maakte ons zo dat we op Hem leken en iets van Zijn eigenschappen hadden. Onze huidige situatie, of we nu moslim, christen of seculier zijn, is dat we zondaren zijn voor God. We staan náást elkaar schuldig voor Gods aangezicht. Elk mens heeft vergeving nodig om weer een echte relatie met God te kunnen krijgen. Dit fundamentele besef stempelt de houding van ons als christenen tegenover aanhangers van andere religies. We staan náást elkaar en niet bóven elkaar. Maar wél met dit verschil dat de God van de Bijbel aan Zijn kerk en volgelingen die ene waarheid heeft geopenbaard: Jezus Christus. Alleen Jezus Christus kan een mens het herstel geven dat hij nodig heeft om weer aanvaardbaar te zijn voor God. En alleen de Bijbel laat ons zien hoe we God moeten dienen en elkaar moeten liefhebben. Dat wil een christen ook aan moslims vertellen. We zijn allemaal schepselen van God. God zegt dat we elkaars naasten zijn, ongeacht wat onze religie is. Dat betekent dat we, óók in politiek en samenleving, met weder-

zijds respect met elkaar moeten omgaan, uitgaande van elkaars integriteit. Óók als de ander het Evangelie niet wil aan nemen en zich niet wil laten leiden door de Bijbelse geboden. Maar wel met het verlangen dat het eenmaal tot die keus komt. We denken in dit verband aan de geschiedenis uit Lukas 9 over de Samaritanen, een minderheid in Israël die ook een religieus integratieprobleem had. De Samaritanen wilden Jezus geen onderdak geven toen Hij hun provincie aanded. "En Jezus zond boden uit voor Zijn aangezicht; en zij, heengereisd zijnde, kwamen in een vlek der Samaritanen, om voor Hem herberg te bereiden. En zij ontvingen Hem niet, omdat Zijn aangezicht was als reizende naar Jeruzalem. Als nu Zijn discipelen, Jakobus en Johannes, dat zagen, zeiden zij: Heere, wilt Gij, dat wij zeggen, dat vuur van den hemel neerdale, en dezen verslinder, gelijk ook Elias gedaan heeft? Maar Zich omkerende, bestrafte Hij hen, en zeide: Gij weet niet van hoedanigen geest gij zijt. Want de Zoon des mensen is niet gekomen om der mensen zielen te verderven, maar om te behouden".

Tot slot: moslims mogen altijd kritische vragen stellen aan ons. De apostel Petrus houdt ons in zijn eerste zendbrief voor dat we altijd bereid moeten zijn om verantwoording af te leggen van de hoop die in ons is (1 Petrus 3:15). Die verantwoording willen we ook afleggen over de plaats die we in politiek en samenleving innemen.

Belangrijkste literatuur

Belangrijkste literatuur

Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken, *Toelating en verblijf voor religieuze doeleinden*, Den Haag 2005

Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, *Van dawa tot jihad: De diverse bedreigingen van de radicale islam tegen de democratische rechtsorde*, Den Haag 2005

Berkhof, H., *De kerk en de keizer*, Amsterdam 1946

Binnenlandse Veiligheidsdienst, *De democratische rechtsorde en islamitisch onderwijs*, Den Haag 2002

Broekhuis, J., *Islam: beeldvorming en positiebepaling*, Enschede 2004

Ercomer / Sociaal Cultureel Planbureau, *Moslim in Nederland*, Utrecht/Den Haag 2004

Caner, Ergun Mehmet, & Emir Fethi Caner, *Unveiling Islam: An Insider's Look at Muslim Life and Beliefs*, Grand Rapids 2002

Caner (ed.), Ergun Mehmet, *Voices Behind the Veil: The World of Islam Through the Eyes of Women*, Grand Rapids 2003

Caner, Ergun Mehmet, & Emir Fethi Caner, *Christian Jihad: Two Former Muslims Look at the Crusades and Killing in the Name of Christ*, Grand Rapids 2004

Chapman, Colin, *Kruis en halve maan*, Amsterdam 2003

Douwes, Dick, *De islam in een notendop: Wat iedereen over de islam moet weten*, Amsterdam 2003

Guido de Brès Stichting SGP, *Tussen naïviteit en realisme: Over integratie en burgerschap* (verslag en lezingen van de Guido-conferentie op 9 juni 2004)

Jansen, J.J.G., *Nieuwe inleiding tot de islam*, Bussum 1998

Jansen, Hans (J.J.G.), *God heeft gezegd: Terreur, tolerantie en de onvoltooide modernisering van de islam*, Amsterdam 2003

Huntington, Samuel, *Botsende beschavingen: Cultuur en conflict in de 21ste eeuw*, Amsterdam 2003

Kellerhals, Emanuel, *Der Islam: Seine Geschichte, seine Lehre, sein Wesen*, Basel 1945

Lewis, Bernard, *Het Midden-Oosten: 2000 jaar politieke en culturele geschiedenis*, Amsterdam 1996

Lewis, Bernard, *Wat is er misgegaan? De betrekkingen tussen het Westen en het Midden-Oosten*, Amsterdam 2002

Luyendijk, Joris, *Een tipje van de sluier: Islam voor beginners*, Amsterdam 2004

Massink e.a., Henk, *Theocratische politiek: Principes, geschiedenis en praktijk*, Houten 1994

Roy, Olivier, *De globalisering van de islam*, Amsterdam 2003

Ruthven, Malise, *Islam: A Very Short Introduction*, New York 1997

Ruthven, Malise, *Islam in the World*, New York 2000

Ruthven, Malise, *A Fury for God: The Islamist Attack on America*, London 2004

Ruthven, Malise, *Fundamentalism: The Search for Meaning*, New York 2004

Scruton, Roger, *Het Westen en de islam: Over globalisering en terrorisme*, Antwerpen/Amsterdam 2003

Staaïj, C.G. van der, 'Theocratie en democratie', in *Zicht*, 31ste jg., nr. 2, juli 2005

Spuler-Stegeman (red.), Ursula, *Feindbild Christentum im Islam: Eine Bestandsaufnahme*, Freiburg 2004

Klaas van der Zwaag e.a., *Gewetensvrijheid: Bijbels en staatkundig-gereformeerd aspect van een grondrecht*, Houten 1994

De islam in huis

Staatkundig Gereformeerde Partij
Laan van Meerdervoort 165
2517 AZ Den Haag

Telefoon: 070-3029060 / fax: 070-3655959
e-mail: partijbureau@sgp.nl
www.sgp.nl